

ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการจัดสอนซ่อมเสริมในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา โดยศึกษาเกี่ยวกับความหมายของการจัดสอนซ่อมเสริม ความจำเป็นของการจัดสอนซ่อมเสริม หลักการของการจัดสอนซ่อมเสริม จุดมุ่งหมายของการจัดสอนซ่อมเสริม ประเภทของการจัดสอนซ่อมเสริม ขั้นตอนดำเนินการจัดสอนซ่อมเสริม ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายของการสอนซ่อมเสริม

อำไพ สุจริตกุล (2514 : 141) ได้กล่าวถึงความหมายของการสอนซ่อมเสริมว่า "การสอนซ่อมเสริม (Remedial teaching) คือการสอนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้แก่เด็ก เป็นการสอนที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากครู" นอกจากนี้ยังให้รายละเอียดเพิ่มเติมอีกว่า "คณะครุศาสตร์เรียกชื่อการสอนแบบนี้ว่าการสอนเพื่อบรรเทาความหมายของการสอนแบบนี้คือ เพื่อซ่อมเสริมและป้องกันข้อบกพร่องของเด็ก"

บันลือ พุกษะวัน (2519 : 115) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมว่า "การสอนซ่อมเสริมเป็นวิธีสอนอีกแบบหนึ่งที่จะช่วยแก้ไข ส่งเสริมเด็กเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มเล็กให้เรียนดีขึ้น ไม่ว่าจะจัดกลุ่มเด็กอย่างไรก็ตาม เมื่อสอนไประยะหนึ่งจะมีเด็กที่ล่าช้าเพราะเรียนช้าเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มก็ได้ การสอนแบบนี้เป็นการมุ่งที่จะช่วยเหลือเด็กที่เรียนอ่อน หรือมีปัญหาในการเรียนโดยเฉพาะเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กสามารถเรียนทันหรือมีพื้นฐานทางวิชาการสูงขึ้น"

สมจิตต์ ศรีรัฐรัตน์ (2520 : 15) ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ดังนี้ "การสอนซ่อมเสริม หมายถึง การแก้ไขสิ่งบกพร่อง หรือจัดปัญหาทางการเรียน อันเนื่อง

มาจากสาเหตุต่าง ๆ ที่เกิดจากทัศนคติหรือนิสัยทางการเรียนที่ไม่เหมาะสม หรือปัญหาที่เกิดจากการมีพื้นฐานความรู้อันเป็นรากฐานเบื้องต้นในการเรียนขั้นต่อไป"

ศรียา และ ประภัสร์ นิยมธรรม (2520 : 25) ได้ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมว่า "การสอนซ่อมเสริมเป็นบริการที่แยกจากชั้นเรียนปกติ เป็นการสอนเพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ ๆ และ/หรือช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากครู"

กรมวิชาการ (2521 : 1) ได้ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้อย่างละเอียดดังนี้

การสอนซ่อม คือการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์เพิ่มเติมให้แก่ นักเรียน ที่เรียนตามวิธีการสอนปกติในเวลาที่เรียนในชั้นเรียนเท่า ๆ กันกับนักเรียนกลุ่มใหญ่แล้ว ยังไม่สามารถผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ได้ครบตามที่คุณสอนกำหนด เพื่อให้ นักเรียนที่ไม่สามารถผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ได้ ใช้เวลาในการศึกษาเพิ่มเติมมากขึ้นพร้อมทั้งได้เปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้เพื่อให้สามารถผ่านจุดประสงค์ต่าง ๆ ได้ครบตามที่ต้องการและพร้อมที่จะเรียนต่อไปได้ หรือให้ผ่านเกณฑ์ที่จะตัดสินใจได้ว่าผ่านวิชานั้นได้

การสอนเสริม คือการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ให้แก่ นักเรียนที่เรียนได้เร็วกว่านักเรียนปกติ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนที่เรียนเร็วเหล่านี้ได้พัฒนาความสามารถของตนได้เต็มที่ โดยให้ความรู้ในเรื่องนั้นให้ละเอียดลึกซึ้งมากขึ้น

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2522 : 1) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า "ถ้าปรากฏว่านักเรียนมีทักษะไม่ถึงขั้นที่ครูตั้งความมุ่งหมายไว้ การเรียนของนักเรียนย่อมมีข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไขปรับปรุง การสอนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนเรียกว่า การสอนซ่อมเสริม"

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2523 : 24) กล่าวถึงการสอนซ่อมเสริมว่า
 "การสอนซ่อมเสริมก็คือ การให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้มีเวลาเรียนเพิ่มขึ้น ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ
 เพิ่มขึ้น เข้าใจขึ้น จนสามารถบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนด"

พันทิพา อุทัยสุข (2524 : 30) ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า
 เป็นการสอนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง และเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งโดย
 ปกติจะจัดขึ้นสำหรับเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ แต่อย่างไรก็ตาม อาจจัดให้ได้
 สำหรับผู้เรียนทั้งหมด

ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2525) ได้กล่าวถึงการสอนซ่อมเสริมไว้ดังนี้ คือ
 การสอนซ่อมเสริมคือการสอนเพื่อช่วยเหลือ ผู้ที่เรียนช้า หรือเพื่อสอนนักเรียน
 ที่มีข้อบกพร่องในทางการเรียน การที่ครูจะต้องจัดสอนซ่อมเสริมให้แก่นักเรียน เพราะว่า
 นักเรียนเรียนไม่ทันเพื่อน ถ้าครูไม่ช่วยเหลือ ผลก็คือนักเรียนถูกทอดทิ้งและสอบตกในที่สุด
 นักเรียนที่มีข้อบกพร่องทางการเรียนก็เช่นกัน ถ้าครูไม่ช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องทางการเรียน
 นักเรียนอาจจะเกิดปมด้อย และเรียนไม่ทันเพื่อนในที่สุดก็สอบตก และประสบความล้มเหลว
 ในการศึกษา

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาชาวต่างประเทศที่สนใจเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริม
 หลายท่านได้ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ต่าง ๆ กันดังนี้คือ
 เอ.อี.แทนสเลย์ (A.E. Tansley 1969 : 84) ได้กล่าวถึงความหมายของ
 การสอนซ่อมเสริมว่า การสอนซ่อมเสริมหมายถึงการสอนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของเด็กหลังจาก
 การวินิจฉัยแล้ว แก้ไขให้สอดคล้องกับข้อบกพร่องนั้น ๆ เป็นรายบุคคลไป

เอ็มเมอร์ล เดอชองท์ (Emerald Dechant 1971 : 282) กล่าวว่า
 การสอนซ่อมเสริม คือ การให้ผู้เรียนได้เรียนสิ่งที่ เป็นปัญหา
 ในการเรียนครั้งแรกในห้องเรียนปกติโดยครูผู้สอนจะต้องจัดผู้เรียน

ออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ตามระดับความสามารถ หรือจัดเป็นรายบุคคล เพื่อที่จะได้ให้ความสนใจแก่ผู้เรียน และจะได้ทราบความต้องการ ตลอดจนปัญหาทางการเรียน

เดอลัวส์ อี. โคชีวาร์ (Deloise E. Kochevar 1975 : 18) ได้ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ดังนี้คือ การสอนซ่อมเสริมเป็นการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน ซึ่งมีการเตรียมวิธีการแต่ละสิ่งที่จะแก้ไขให้ถูกต้อง เพื่อช่วยให้นักเรียนหยุดนิสัยหรือการปฏิบัติและการกระทำที่ผิด ๆ พร้อมกับชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องไว้ด้วย ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีความสามารถด้านการเรียนยิ่งขึ้นไปอีก

จากความหมายของการสอนซ่อมเสริม ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าการสอนซ่อมเสริมคือการสอนที่จัดให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่อง และประสบปัญหาที่เกี่ยวกับการเรียน โดยมุ่งแก้ไขข้อบกพร่อง และเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียน และในขณะเดียวกันอาจจะเป็นการจัดขึ้น เพื่อให้นักเรียนโดยทั่ว ๆ ไป ได้มีการเรียนรู้และทักษะเพิ่มมากขึ้นด้วย

ความจำเป็นของการสอนซ่อมเสริม

โดยปกติเมื่อมีการแบ่งห้องเรียนแบบแยกเด็กเก่งและอ่อน ครูส่วนมากชอบที่จะสอนเด็กเก่ง เพราะสอนให้เข้าใจได้ง่าย และนักเรียนจะแสดงสัมฤทธิ์ผลเป็นที่พอใจของครู ส่วนเด็กอ่อนนั้น มักจะไม่มีใครอยากสอน บางครั้งอาจถูกละเลยโดยถือว่าเมื่ออ่อนก็ต้องสอบตกเรียนซ้ำ ซึ่งความคิดนี้ยังไม่ถูกต้อง เพราะหน้าที่ของครูก็คือ ความรับผิดชอบในการเรียนของเด็กทุกคนไม่ว่าเก่งหรืออ่อน ถ้าครูเป็นครูที่แท้จริงแล้ว ก็ย่อมต้องการให้นักเรียนทุกคนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี เด็กที่ต้องการความเอาใจใส่จากครูมากที่สุด คือ เด็กอ่อน ซึ่งครูควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ ซึ่งวิธีหนึ่งที่ครูจะช่วยได้ก็คือ การจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมให้เหมาะสมกับปัญหาของเด็กแต่ละคน

พันทิพา อุทัยสุข (2523) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการที่ทำให้เด็กเรียนช้า
เนื่องมาจาก

1. ความบกพร่องทางร่างกาย ทั้งที่เป็นตั้งแต่กำเนิดและที่เกิดขึ้นภายหลัง เช่น สายตาไม่ดี หูฟังไม่ชัด อวัยวะในปากบกพร่อง ทำให้ออกเสียงได้ไม่ดี เป็นต้น
2. ความบกพร่องทางด้านสติปัญญา ซึ่งมักเป็นตั้งแต่กำเนิด หรือเป็นจากสิ่งแวดล้อม ทำให้มีปัญหาในการอ่าน ในการจับใจความและในการสังเกต
3. ความบกพร่องทางอารมณ์ ส่วนมากมีผลมาจากความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งจะทำให้ไม่มีสมาธิในการเรียน ไม่มีความมั่นใจ และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียน
4. ความบกพร่องในวิธีการเรียนส่วนมาก เนื่องมาจากการฝึกฝนที่ไม่ถูกต้อง มาก่อน เช่น การไม่มีนิสัยใฝ่รู้และการไม่รู้จักแบ่งเวลา เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ความไม่สมบูรณ์จากคุณลักษณะของนักเรียน ความยากของเนื้อหาหลักสูตร และความบกพร่องของการจัดกิจกรรมการสอนของครู เป็นสาเหตุสำคัญที่ต้องมีการจัดการสอนซ่อมเสริมในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2523) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า

1. ความต้องการที่จะให้นักเรียนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
2. นักเรียนมีความสามารถในการเรียนต่ำ
3. การสอนที่ไม่ประสบผลสำเร็จอาจเนื่องมาจากครูใช้วิธีสอนที่ไม่เหมาะสม ทำให้นักเรียนไม่เข้าใจบทเรียน
4. ความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนแต่ละคน เช่น ด้านทัศนคติ ความถนัด ความสนใจ และความขยัน ซึ่ง เป็นต้น
5. สื่อการเรียนที่ใช้ยังไม่ดีพอ

6. จุดประสงค์บางจุดประสงค์เป็นลำดับขั้นของการเรียนรู้ การที่นักเรียนจะบรรลุจุดประสงค์ขั้นสูงได้ จำเป็นต้องผ่านจุดประสงค์ขั้นต้นก่อน ถ้าหากนักเรียนยังไม่ผ่านจุดประสงค์ขั้นต้น ครูจึงต้องจัดสอนซ่อมเสริมได้

7. จุดประสงค์ต่าง ๆ ที่ตั้งไว้บางจุดประสงค์อยู่ในระดับสูง การที่ผู้เรียนจะบรรลุได้ภายหลังการสอนจึงเป็นไปได้ยาก และต้องอาศัยเวลาพอสมควร ดังนั้นจึงต้องมีการสอนซ่อมเสริมเป็นบางส่วน

บลูม (Bloom, 1971) ได้เสนอแนวคิดเรื่อง การเรียนเพื่อรอบรู้ (Mastery Learning) โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนทุกคนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ โดย บลูม กล่าวว่า ถ้าความถนัดในการเรียนของนักเรียนมีการกระจายเป็นโค้งปกติ และเราจัดการเรียนการสอนให้ทุกคนเรียนด้วยวิธีเดียวกัน ได้รับความคุณภาพการสอนเหมือนกัน และใช้เวลาในการสอนเท่ากันแล้ว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อจบลงก็จะกระจายเป็นโค้งปกติ เช่นเดิม แต่ถ้าความถนัดในการเรียนของนักเรียนมีการกระจายเป็นโค้งปกติอยู่แล้ว และเราจัดให้มีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน รวมทั้งใช้เวลาตามที่นักเรียนแต่ละคนต้องการแล้ว นักเรียนส่วนใหญ่จะรอบรู้ในเนื้อหาวิชานั้น ๆ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะกระจายในลักษณะเบ้ทางขวา จากแนวความคิดนี้ บลูมจึงเชื่อว่านักเรียนส่วนใหญ่สามารถที่จะรอบรู้ในสิ่งที่เราสอนได้ ถ้าดำเนินการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล วิธีการเรียนเพื่อรอบรู้ตามแนวคิดของบลูม มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 4 ประการคือ

1. ความสามารถในการเสนอบทเรียนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ มีความรอบรู้ในเนื้อหาวิชานั้น ๆ มีการบอกจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน และงานที่ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติตามให้ทราบอย่างชัดเจน

2. การให้สิ่งเสริมแรงตามความแตกต่างระหว่างบุคคล

3. การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม

การจัดนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย ๆ เพื่อสะดวกต่อการสอนและการสังเกตนักเรียนเป็นรายบุคคล

4. การให้ผลย้อนกลับและการแก้ไขข้อบกพร่อง โดยปกติการให้ผลย้อนกลับจะทำโดยเฉลยผลการสอบย่อยในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบว่า ตนยังบกพร่องในเรื่องใดบ้าง จะต้องสอนซ่อมเสริมตรงไหน

จากแนวคิดในเรื่องการเรียนรู้เพื่อรอบรู้ได้กลายเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในเรื่องความแตกต่างในกลุ่มผู้เรียน ซึ่งเป็นเหตุผลพื้นฐานที่ก่อให้เกิดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริมขึ้นในโรงเรียน

หลักการของการสอนซ่อมเสริม

เพื่อให้การเรียนการสอนซ่อมเสริมดำเนินไปจนบรรลุวัตถุประสงค์ด้วยดี จำเป็นจะต้องมีหลักการสอนที่ดีและเหมาะสม เพื่อช่วยให้ทั้งครูและนักเรียนประสบผลสำเร็จในการสอนและการเรียน หลักการสอนซ่อมเสริมที่น่าสนใจ ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอไว้มีดังนี้คือ

สมจิตต์ ศรีรัฐเกียรติ (2520 : 18-19) ได้ให้หลักการของการสอนซ่อมเสริมแก่ครูผู้สอน สรุปได้ดังนี้

1. จะต้องมียุทธศาสตร์สังเกตนักเรียนอย่างใกล้ชิด ในระหว่างเวลาเรียนในชั้น คุรุควรมีบันทึกย่อเกี่ยวกับพฤติกรรม และผลการเรียนของนักเรียนด้วย

2. ควรรู้จักเลือกเวลาที่เหมาะสมที่จะทำการสอนซ่อมเสริม ซึ่งครูอาจจะพิจารณาไม่ให้เป็นเวลาที่ทำให้นักเรียนต้องเคร่งเครียดกับการเรียนจนเกินไป หรือรู้สึกว่าเป็นการลงโทษในการที่ตนต้องเรียนซ่อมเสริม แต่ควรให้นักเรียนได้เข้าใจว่าเป็นการเอาใจใส่และเห็นอกเห็นใจจากครูมากกว่า

3. ครูควรมีความรู้ความสามารถที่จะช่วยให้นักเรียน ได้เรียนด้วยการรู้จักหาความจริง เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดและประสบการณ์ในสิ่งที่ตนเรียนได้ง่ายขึ้น

4. ควรช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้และความเข้าใจในการใช้โสตทัศนศึกษา หรือด้วยการเรียนจากของจริง

5. ครูควรจะต้องมีวิธีสอนตามลักษณะปัญหาของเด็ก โดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนและครูจะต้องมีความอดทน เข้าใจนักเรียน ถ้าครูพบปัญหาที่ร้ายแรงเกินไปกว่าที่ครูจะแก้ไขได้ด้วยตนเอง ก็ต้องปรึกษาคณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น จิตแพทย์ หรือนักจิตวิทยาให้ช่วยเหลือ

สุภากร ราชากรกิจ (2521 : 10) ยังได้เพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักการสอนซ่อมเสริมอีกว่า ในขณะที่สอนซ่อมเสริมครูจะต้องพยายามแก้ไขความคิดของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับตนเองหรืออ้อมโนภาพ (Self concept) และเจตคติ (Attitude) ต่อการเรียนให้เป็นที่ไปในทางบวกด้วย และครูควรมีการวางแผนร่วมกับนักเรียนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียน โดยการกำหนดจุดประสงค์ให้แน่ชัด ในขณะที่ครูสอนซ่อมเสริมแก่เด็กที่มีข้อบกพร่องนั้น ครูต้องไม่ลืมนใจนักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับดีและระดับปานกลางด้วย ถ้าสามารถจัดกลุ่มให้นักเรียนช่วยเหลือกันเองได้ ก็จะเป็นการดีมาก

อัญชลี แจ่มเจริญ และสุกัญญา ธาวิวรรณ (2523 : 123-125) ได้ให้หลักการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียน ที่เรียนอ่อนและนักเรียนที่ฉลาดหรือเรียนเก่งไว้ดังนี้

หลักการสอนซ่อมเสริมเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อน มี 7 ประการ คือ

1. ศึกษาสาเหตุของปัญหาที่ทำให้นักเรียนเรียนอ่อน เช่น การหยุดเรียนบ่อย ๆ สุขภาพไม่สมบูรณ์ ร่างกายพิการ สติปัญญาต่ำ เพื่อหาทางสอนซ่อมเสริมได้ตรงกับสาเหตุ

2. ชี้แจงปัญหาให้ผู้ปกครองของนักเรียนเข้าใจ เพื่อขอความร่วมมือในการแก้ปัญหาหรือสาเหตุนั้น

3. ถ้านักเรียนเรียนอ่อนหลายวิชา ควรแก้ไขหรือสอนซ่อมเสริมทีละวิชา ไม่ควรสอนครั้งเดียวหลาย ๆ วิชา

4. ระยะเวลาในการสอนซ่อมเสริมอาจสอนในเวลาเรียนก่อนเข้าเรียนในตอนเช้า ขณะพักรับประทานอาหารกลางวันหรือหลังเลิกเรียนแล้ว ในการสอนแต่ละครั้งไม่ควรใช้เวลานานเกินไป

5. ไม่ควรสอนในสิ่งที่นักเรียนรู้อยู่แล้วซ้ำอีก ถ้าจำเป็นต้องทําความหรือทบทวนความรู้เพื่อให้ติดต่อสืบเนื่องหรือเกี่ยวโยงกัน ควรใช้เวลาเพื่อการนั้นเพียงระยะสั้น

6. วิธีสอนควรใช้วิธีการใหม่ ๆ ไม่ซ้ำกับวิธีการเดิมที่นักเรียนเรียนมาแล้วตลอดจนอุปกรณ์การสอนก็ควรจัดเพิ่มเติมให้แปลกไปจากเดิม

7. หลังจากที่มีการสอนซ่อมเสริมแล้ว ครูต้องติดตามผลงานอย่างใกล้ชิด และสม่ำเสมอ

การสอนซ่อมเสริมสำหรับเด็กฉลาดให้ได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ ควรมีหลักดังนี้

1. ศึกษาปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรม อารมณ์ หรือสังคมของนักเรียนซึ่งอาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุทางครอบครัว สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

2. ทําความเข้าใจกับนักเรียน แสดงให้เห็นว่าครูเป็นมิตรของเขา เพื่อให้ผู้เรียนมีศรัทธาที่จะคล้อยตามครูที่จะแนะแนวให้

3. ชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนผู้นั้น เพื่อขอความร่วมมือในการแก้ปัญหา

4. กำหนดเนื้อหาที่จะสอนเสริมให้สูงกว่าระดับชั้นเรียน และเป็นไปในแนวทางส่งเสริมความถนัด และใช้คุณสมบัติพิเศษของนักเรียนให้เป็นประโยชน์

นอกจากจะมีผู้กล่าวถึงหลักการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนแต่ละประเภทแล้ว ทางการวิชาการ (2524 : 76-77) ได้เสนอแนะหลักการสอนซ่อมเสริมซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ครูผู้สอนต้องรู้ข้อบกพร่องของนักเรียนเพื่อจะได้ช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องและเสริมการเรียนรู้ให้แก่กันได้ถูกวิธี จึงต้องมีการสำรวจข้อบกพร่องของนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งจำเป็นต้องทดสอบด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การสังเกต การทดสอบหรือจากการสอบถาม เมื่อรู้จักอ่อนของนักเรียนแล้วจึงลงมือทําการสอน และเมื่อสอนไประยะหนึ่งจึงทําการทดสอบซ้ำอีกเพื่อให้รู้ถึงความก้าวหน้าของผู้เรียน

2. การสอนซ่อมเสริมจะต้องเริ่มจากสิ่งที่นักเรียนรู้ไปหาสิ่งที่นักเรียนไม่รู้ หรือ เริ่มเรียนจากจุดและสภาพที่เขาเป็นอยู่ ครูจึงต้องรู้พื้นฐานและประสบการณ์ต่าง ๆ ของนักเรียน เพื่อจะได้จัดบทเรียนได้เหมาะสมกับความสามารถ ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ให้นักเรียนได้เรียนตรงกับความบกพร่องเฉพาะอย่างของเขา ครูจึงต้องเอาผลของการทดสอบมาพิจารณาเป็นแนวทางที่จะช่วยเหลือแก้ไขผู้เรียนให้เกิดความก้าวหน้าขึ้นโดยลำดับ

3. เลือกวัสดุการสอนตลอดจนวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน ในการสอนซ่อมเสริมครูจึงต้องใช้วัสดุอุปกรณ์เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น และพยายามเปลี่ยนเทคนิควิธีการสอน ตลอดจนกิจกรรมจากที่เคยใช้สอนเด็กปกติ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนให้มากที่สุด

4. ครูจะต้องเป็นผู้คอยกระตุ้นและให้กำลังใจแก่นักเรียน ให้นักเรียนเกิดความอบอุ่นและความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งดีกว่าการบังคับหรือการทำโทษ โดยครูควรยึดถือหลักดังนี้คือ

4.1 ให้นักเรียนเข้าใจครูได้ถูกต้องว่า ครูเป็นผู้ให้ความรู้และความเข้าใจแก่นักเรียน พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือและให้ความเป็นเพื่อนแก่นักเรียนเสมอ โดยครูควรเป็นกันเองกับนักเรียนและสร้างบรรยากาศในการเรียนที่ดีให้เกิดขึ้น

4.2 ให้นักเรียนได้มีโอกาสปฏิบัติจริง และประสบความสำเร็จในงานที่ทำนั้น โดยเริ่มจากงานง่าย ๆ ไปหายาก มีการให้กำลังใจและคำชมเชย ให้นักเรียนได้ประเมินผลงานเอง เพื่อจะได้รู้ความก้าวหน้าของตน ซึ่งครูอาจทำได้โดย

ก. ชี้แจงข้อบกพร่องเพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ

ข. ทำกราฟหรือแผนภูมิแสดงความก้าวหน้าของนักเรียน

5. ให้นักเรียนเห็นความก้าวหน้าของตนเอง จะได้เกิดความภูมิใจในความสำเร็จของตนและส่งเสริมให้มีความพยายามยิ่งขึ้น

6. ควรเปลี่ยนแปลงวิธีสอนเป็นแบบต่าง ๆ การใช้วิธีสอนแบบเดิมซ้ำซากบ่อย ๆ ถ้านักเรียนไม่เข้าใจจะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและหมดกำลังใจ

7. ฝึกให้นักเรียนช่วยเหลือตนเอง อาจจะเป็นนักเรียนชั้นเดียวกันที่เรียนกัน หรือเรียนเก่งให้ช่วยเหลือเพื่อน หรือนักเรียนชั้นสูงกว่า เมื่อมีเวลาว่างให้ช่วยสอนรุ่นน้อง จะทำให้นักเรียนเข้าใจดีเนื่องจากใช้ภาษาในระดับเดียวกัน ทั้งนี้ครูต้องคอยดูแลด้วย

พันทิพา อุทัยสุข (2524 : 33-34) ได้ให้หลักการสอนซ่อมเสริมไว้ดังต่อไปนี้

ก. หลักในการสอนซ่อมเสริมผู้เรียนอ่อน ที่มีสาเหตุมาจากการไม่สนใจการเรียน หรือการได้รับการสอนไม่ถูกต้อง

1. ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนในภาคปฏิบัติมาก ๆ
2. จัดกิจกรรมและแบบฝึกหัดที่น่าสนใจ ให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน และไม่ซ้ำซาก โดยเน้นการสอนเป็นรายบุคคลให้มากที่สุด
3. จัดสถานที่พิเศษให้ผู้เรียน หรืออาจจัดแบ่งกลุ่มในห้องเรียนปกติก็ได้ แต่ไม่ควรให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกมีปมด้อย
4. ถ้าผู้เรียนมีข้อบกพร่องหลายอย่าง ก็ควรแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้น ทีละอย่าง ไม่ควรแก้ไขพร้อม ๆ กัน เพราะจะทำให้เกิดความสับสน และควรแก้ไขในสิ่งที่เด็กบกพร่องมากที่สุดเสียก่อน
5. ควรให้กำลังใจสม่ำเสมอ และใช้การเสริมพลัง หรือการใช้แรงเสริม เมื่อผู้เรียนฝึกได้ก้าวหน้า หรือสำเร็จตามเป้าหมาย
6. การตั้งจุดประสงค์ ควรทำในระดับที่ต่ำกว่าธรรมดา เพื่อให้ผู้เรียนทำได้ตามวัตถุประสงค์ และเกิดความภาคภูมิใจ
7. ใช้วิธีเร้าใจให้ผู้เรียนอยากทำ เช่น การใช้วิธีการค้นพบ ซึ่งครูเป็นผู้แนะนำทาง เพื่อให้นักเรียนค้นพบด้วยตัวเอง
8. สื่อการสอนจำเป็นมากสำหรับการสอนซ่อมเสริม ควรหาสื่อการสอนที่แปลก หรือพิเศษกว่าธรรมดา
9. ควรติดตามผลความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคน หลังจากเข้ารับการสอนซ่อมเสริมแล้วทุกระยะ และควรรายงานผลให้ทราบด้วย เพื่อจะได้มีกำลังใจเมื่อเห็นผลงานของตนเอง

สำหรับผู้เรียนที่เรียนเก่งนั้น การสอนเสริมอาจทำได้ด้วยวิธีการที่คล้าย ๆ กันกับการสอนซ่อมเสริมผู้เรียนอ่อน แต่งานที่ให้เพิ่มเติม ควรเป็นงานที่ทำกายและสร้างสรรค์ โดยให้ผู้เรียนได้ค้นพบด้วยตนเอง ให้มากที่สุด

ข. หลักการจัดกิจกรรมสำหรับการสอนซ่อมเสริม ผู้เรียนที่เรียนอ่อน

1. กิจกรรมที่นำมาใช้ควรเป็นกิจกรรมที่ง่ายในการปฏิบัติ
2. กฎเกณฑ์ หรือคำแนะนำบางอย่าง เช่น การเล่นเกม ควรใช้ภาษาที่ง่าย ๆ เข้าใจได้อย่างรวดเร็ว และไม่น่าเบื่อ
3. งานที่มอบหมายควรเป็นงานสั้น ๆ และไม่ซับซ้อน
4. ควรใช้สื่อการสอนที่สามารถช่วยให้ผู้เรียน เปรียบเทียบสิ่งที่เรียนกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชีวิต เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และเกิดความสนใจ
5. ควรให้มีการฝึกปฏิบัติเป็นรายบุคคลให้มาก และเริ่มจากสิ่งง่าย ๆ ไปหาสิ่งที่ยากขึ้นทีละน้อย
6. ควรเปิดโอกาสให้มีการทำงานเป็นกลุ่มบ้าง เพื่อให้ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
7. การเสนอเนื้อหาของครู ต้องง่าย ชัดเจน และให้เห็นจริง อีกทั้งพยายามหลีกเลี่ยง การใช้เนื้อหามากเกินไป และเร็วเกินไป

ในการสอนซ่อมเสริม ผู้สอนควรมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้น่าสนใจและได้ผลดี ความสำคัญของการสอนซ่อมเสริมอยู่ที่การเลือกกิจกรรม การจัดลำดับขั้นของกิจกรรม ตลอดจนความสามารถของผู้สอนที่จะดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน

ศรียา และ ประภัสร์ นิยมธรรม (2525 : 66-69) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการสอนซ่อมเสริม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การสอนซ่อมเสริมต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เรียน
2. สอนในระดับที่เหมาะสมกับผู้เรียน
3. สอนทีละขั้น

4. เสริมกำลังในสิ่งที่ผู้เรียนทำสำเร็จ
5. ทำสิ่งที่เรียนให้มีความหมาย สิ่งที่เรียนหากมีความหมายต่อผู้เรียนจะก่อให้เกิดความพร้อมในการเรียนมากกว่าสิ่งที่ไม่มีความหมายต่อผู้เรียน
6. ทำสิ่งที่เรียนให้น่าจำและให้จำได้ง่ายขึ้น
7. กระตุ้นให้เด็กมองหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่ได้เรียนรู้ ตลอดจนการนำสิ่งที่เรียนรู้ แล้วไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตจริง
8. ลดความเครียด ในขณะที่เรียนไม่ควรทำบรรยากาศให้เครียดจนเกินไป
9. จัดช่วงเวลาในการฝึกฝนให้พอเหมาะ ควรให้มีระยะพัก
10. สร้างจัดมโนภาพในเชิงนิรมาณให้เด็ก ครูควรหาทางให้เด็กทุกคนได้สร้างความรู้สึที่ดีต่อตนเอง โดยให้ออกสาเขา ได้พบความสำเร็จบ้าง ไม่ว่าจะด้านใดด้านหนึ่ง

สันทนา นิพนธ์พิทยา (2527 : 52) กล่าวถึง หลักการสอนซ่อมเสริมที่ครูควรยึดไว้ปฏิบัติ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ครูต้องทราบจุดเด่นและด้อยทางด้านความรู้ของผู้เรียนว่ามีด้านใด เช่น การเห็น การได้ยิน การสัมผัส เพื่อครูจะได้บ่อนความรู้ในทางเด่น และแก้ไขส่วนที่ด้อย
2. การสอนแต่ละครั้ง ไม่ควรใช้เวลานานเกินไป อาจสอนในขณะที่เรียนรวมกับเพื่อน ๆ หรือนอกเวลาเรียนตามปกติ เช่น ก่อนเข้าเรียนตอนเช้า นักรับประทานอาหารกลางวัน และหลังเลิกเรียนแล้ว
3. ครูต้องให้การเสริมแรง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ใคร่เรียน ใคร่รู้ พยายามช่วยให้เด็กประสบผลสำเร็จในการเรียน โดยสอนสิ่งที่มีความหมายแก่เด็ก เชื่อมโยงความรู้ใหม่ให้เข้ากับระดับความสามารถของเด็ก เช่น การให้รางวัล คำชมเชย
4. ครูควรใช้วิธีการสอนใหม่ ๆ ที่ไม่ซ้ำวิธีเดิม และควรใช้สื่อประกอบการสอนด้วย
5. ครูควรต้องวางแผนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพราะผู้เรียนแต่ละคนย่อมมีปัญหาดกต่างกัน และจัดกลุ่มแยกตามปัญหาที่คล้ายคลึงกันไว้ด้วยกัน

6. ครูต้องติดตามผลพัฒนาการของผู้เรียน หลังการสอนซ่อมเสริมแล้ว เพื่อปรับปรุงการสอนของครู และปรับปรุงการเรียนของเด็ก
7. ครูควรให้ความรัก ความเมตตาแก่ผู้เรียน เข้าใจผู้เรียนเป็นอย่างดี มีสุขภาพจิตดี อารมณ์แจ่มใส ร่าเริง และไม่โกรธง่าย

สุกัน เทียนทอง (2528 : 23) ได้กล่าวถึงหลักการสอนซ่อมเสริมไว้ ดังนี้

1. กระบวนการสอนของครูจะต้องถือว่ามี การทดสอบก่อนการเรียน (Pretest) สอนแล้วสอบหลังเรียน (Posttest) และสอนซ้ำเพิ่มเติมให้เต็มในส่วนที่นักเรียนมีความบกพร่อง
2. ศึกษาสาเหตุของปัญหาที่ทำให้นักเรียนเรียนอ่อน เช่น การหยุดเรียนบ่อย สุขภาพไม่สมบูรณ์ ร่างกายพิการ ขาดความพร้อม สติปัญญาต่ำ เพื่อหาทางสอนซ่อมได้ตรงจุด การศึกษา ข้อบกพร่องอาจจะทำได้ด้วยการซักถาม ตรวจสอบแบบฝึกหัด ใช้ข้อสอบวัด เช่น ข้อสอบวินิจฉัย หรือข้อสอบอิงเกณฑ์ได้
3. ชี้แจงปัญหาให้ผู้ปกครองของนักเรียนเข้าใจ เพื่อขอความร่วมมือในการแก้ปัญหา หรือสาเหตุนั้น ๆ
4. ควรจะต้องรู้ว่า นักเรียนรู้อะไรมาบ้างแล้ว การสอนของครูจะต้องเริ่มจากสิ่งที่นักเรียนรู้ ไปหาสิ่งที่นักเรียนไม่รู้ ครูต้องใจเย็นพอและรู้จักนำเอาผลการทดสอบย่อยมาพิจารณาเป็นแนวทางที่จะช่วยเหลือแก้ไขนักเรียนที่มีความบกพร่อง
5. วิธีสอนควรใช้วิธีการใหม่ ๆ ไม่ซ้ำกับวิธีการเดิมที่นักเรียนเรียนมาแล้ว ตลอดจนอุปกรณ์การสอนก็ควรเพิ่มให้แปลกเปลี่ยนไปจากเดิม
6. ครูควรสร้างแบบฝึกหัดขึ้นมาใหม่ ให้สอดคล้องกับลักษณะความบกพร่องของนักเรียน และให้มากพอที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนได้
7. ควรกระตุ้นและส่งเสริมให้กำลังใจแก่นักเรียนเกิดความอบอุ่น ความปลอดภัย และปรารถนาที่จะแก้ไขปัญหาของตนเองให้สำเร็จ

สมจิต ชิวปรีชา (2529 : 9-10) กล่าวถึงหลักการในการสอนซ่อมเสริม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ต้องรู้ข้อบกพร่องของนักเรียน ก่อนการสอนซ่อมเสริมครูควรทดสอบหาข้อบกพร่อง เพื่อครูจะได้แก้ไขข้อบกพร่องและเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้ถูกวิธีได้
2. ต้องเริ่มจากสิ่งที่นักเรียนรู้หรือประสบการณ์พื้นฐานของนักเรียน ครูควรสอนจากสิ่งที่นักเรียนรู้แล้ว ไปหาสิ่งที่ยังไม่รู้
3. ควรรู้จักเลือกวัสดุ อุปกรณ์การสอนให้เหมาะสม วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งเร้าใจนักเรียน และเป็นเครื่องช่วยสอนที่สำคัญที่ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจบทเรียนดียิ่งขึ้น
4. หลีกเลี่ยงการทำงานซ้ำ ๆ ซาก ๆ การให้งานนักเรียนเป็นเรื่องสำคัญ เพราะนักเรียนเรียนอ่อน ความสนใจ และความอดทนในการทำงานมีน้อย
5. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ครูควรสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้สนุกสนานน่าเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ หลาย ๆ วิธี เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็น รวมทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรม
6. ครูจะต้องเป็นผู้คอยกระตุ้น และให้กำลังใจแก่นักเรียน ครูควรใช้เทคนิคการสอนที่จะช่วยให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการทำงานโดยยึดหลักดังนี้
 - 6.1 อธิบายให้นักเรียนเข้าใจง่ายก่อนลงมือทำ
 - 6.2 เริ่มจากงานง่าย ๆ ไปหายาก
 - 6.3 จัดประสบการณ์ให้นักเรียนประสบผลสำเร็จบ่อย ๆ
 - 6.4 ให้กำลังใจและคำชมเชย
 - 6.5 สร้างความเชื่อมั่นและการเคารพตนเองให้กับนักเรียน
 - 6.6 ชี้แจงข้อบกพร่องเพื่อให้นักเรียนเข้าใจ
 - 6.7 ควรมีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ พร้อมทั้งทำสถิติให้นักเรียนเห็นความก้าวหน้าของตนเอง เพื่อจะได้มีกำลังใจในการพัฒนาความสามารถ
7. ครูต้องมีความอดทน มีความกรุณา มีความยุติธรรม ให้ความรักแก่นักเรียน และเป็นที่ยิ่งของนักเรียนได้

8. ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง โดยการกำหนดบทเรียนสั้น ๆ ง่าย ๆ พร้อมทั้งแบบฝึกหัดที่สอดคล้องกับบทเรียนนั้นด้วย
9. ครูควรให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนเป็นพิเศษ เกี่ยวกับการแนะแนวทางในการเรียน การทำแบบฝึกหัดและการบ้าน
10. ครูควรเก็บผลการเรียนของนักเรียนแต่ละคนโดยละเอียด และติดต่อกับครูอื่น ๆ รวมทั้งผู้ปกครองนักเรียน เพื่อหาทางแก้ไขข้อบกพร่องทางการเรียนของนักเรียน

มีนักการศึกษาชาวต่างประเทศหลายท่าน ที่ได้เสนอหลักการสอนซ่อมเสริมไว้ ดังนี้คือ

บอนด์ และทิงเกอร์ (Bond and Tinker 1957 : 205-228) ได้กำหนดหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมไว้ดังนี้

1. การจัดการสอนซ่อมเสริม จะต้องคำนึงว่า ผู้เรียนต้องการจะให้ผู้สอนสอนในเรื่องใดบ้าง
2. การจัดโปรแกรมการสอนซ่อมเสริมจะต้องให้ความสำคัญต่อผู้เรียนเป็นรายบุคคล
3. การสอนซ่อมเสริมจะต้อง เป็นการสอนที่ได้มีการจัดเตรียมไว้ล่วงหน้า
4. ควรจะได้มีการพิจารณาถึงความเหมาะสมของผู้เรียน
5. อุปกรณ์และแบบฝึกหัดจะต้องเหมาะสมกับเรื่อง que ผู้เรียนต้องการให้ มีการจัดการสอนซ่อมเสริม
6. กระบวนการในการจัดการสอนซ่อมเสริม จะต้องมีความพอเหมาะพอควร
7. การสอนซ่อมเสริมควรใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ แบบ

เอ.อี.แทนสเลย์ (A.E. Tansley 1969 : 84) ได้ให้หลักการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า

1. การวินิจฉัยข้อบกพร่อง และการสอนเพื่อแก้ไขต้องทำในระยะต้น ๆ ก่อนที่ข้อบกพร่องจะติดเป็นนิสัย เพราะยากที่จะแก้ไขภายหลัง
2. ไม่มีวิธีสอนใดที่ดีที่สุดสำหรับการสอนซ่อมเสริม ดังนั้นวิธีการและเทคนิคที่จะเลือกมาใช้ ควรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับข้อบกพร่องของนักเรียน ซึ่งได้ผ่านการวินิจฉัยมาแล้ว
3. ครูผู้สอนซ่อมเสริม ต้องให้ความอบอุ่นแก่นักเรียน สร้างความสัมพันธ์อันดี มีการให้กำลังใจและความหวัง ทั้งต้องเป็นคู่มือในการแก้ปัญหาให้แก่นักเรียนด้วย
4. ครูต้องทราบระดับความสามารถของนักเรียน เพื่อที่จะได้จัดกิจกรรมการสอนให้เหมาะสม กับความสามารถของนักเรียน ให้เขามีโอกาสได้รับความสำเร็จ จะทำให้เกิดกำลังใจที่จะเรียนรู้ต่อไป
5. การวินิจฉัยปัญหาและการสอนซ่อมเสริม จะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย เช่น จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งบิดามารดา และครูที่สอนวิชาอื่น ๆ ด้วย

อัลเบิร์ต เจ.แฮร์ริส (Albert J. Harris 1971 : 286) ได้กล่าวถึงหลักการของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า

1. เริ่มต้นจากจุดและสถานที่นักเรียนเป็นอยู่
2. ใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ โดยมีการยืดหยุ่นเพื่อปรับให้เหมาะสมกับปัญหาของนักเรียน
3. การสอนซ่อมเสริมควรมีกิจกรรมและอุปกรณ์หลายอย่าง เพื่อป้องกันความเบื่อหน่ายของนักเรียน
4. มีการทบทวนสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว
5. มีการจัดเวลาให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน
6. ให้นักเรียนแข่งขันกับตัวเองมากกว่าแข่งขันกับเพื่อนในกลุ่ม

จากหลักการสอนซ่อมเสริมที่กล่าวมาแล้วนั้น สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การสอนซ่อมเสริมจะต้องเริ่มต้นจากความต้องการความเหมาะสม และปัญหาของผู้เรียน
2. การสอนซ่อมเสริมจะต้องให้ความสำคัญต่อผู้เรียนเป็นรายบุคคล และควรเปิดโอกาสให้มีการทำงานเป็นกลุ่มบ้าง เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
3. การสอนซ่อมเสริมจะต้องมีการจัดเตรียมไว้ล่วงหน้า
4. อุปกรณ์สำหรับการสอนซ่อมเสริม ควรเหมาะกับเนื้อหาและผู้เรียน และควรมีหลายอย่างเพื่อป้องกันความเบื่อหน่าย
5. กระบวนการในการจัดการสอนซ่อมเสริม จะต้องมีความพอเหมาะ พอควร
6. ควรใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ แบบ และจะต้องมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน
7. การสอนซ่อมเสริมควรเป็นการสอนเฉพาะเรื่อง มิใช่เป็นการจัดการสอนโดยทั่ว ๆ ไป
8. ต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้เรียน โดยการให้กำลังใจความหวัง และเป็นครูต้องเป็นคู่คิดในการแก้ปัญหา ตลอดจนใช้วิธีการเสริมพลังให้ผู้เรียนสำเร็จตามเป้าหมาย
9. กิจกรรมและแบบฝึกหัดสำหรับการสอนซ่อมเสริม จะต้องน่าสนใจ น่าสนุก และไม่ซ้ำซาก
10. ต้องให้ผู้เรียนได้ทราบความก้าวหน้าของตนเองทุกกระยะอย่างสม่ำเสมอ
11. ถ้าผู้เรียนมีข้อบกพร่องหลายอย่าง ก็ควรแก้ไขข้อบกพร่องทีละอย่าง ไม่ควรแก้ไขพร้อม ๆ กัน เพราะจะทำให้เกิดความสับสน และควรแก้ไขในสิ่งที่เด็กบกพร่องมากที่สุดเสียก่อน
12. การตั้งจุดประสงค์ในการสอนซ่อมเสริม ควรทำในระดับที่ต่ำกว่าธรรมดา เพื่อให้ผู้เรียนทำได้ตามวัตถุประสงค์และเกิดความภาคภูมิใจ

จุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริม

การที่นักเรียนต้องประสบความล้มเหลวทางการเรียน อันอาจเนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว ครูจึงจำเป็นต้องทำหน้าที่หาทางแก้ไข ช่วยเหลือ หรือจัดปัญหาทางการเรียนให้แก่ นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนบรรลุและพบความสำเร็จในการศึกษา

อ่ำไพ สุจริตกุล (2514: 142) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายสำคัญของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า

1. เพื่อช่วยแก้ปัญหาของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และทางด้านการเรียนรู้
2. เพื่อช่วยจัดปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียนอันเนื่องมาจากนักเรียนที่เรียนไม่ทันเพื่อนแล้วกลายเป็นตัวก่อกวนในภายหลัง
3. เพื่อให้ นักเรียนแข่งขันกับตัวเอง จนสามารถเรียนได้ดีขึ้นกว่าเดิม
4. เพื่อให้ นักเรียนเรียนดียิ่งขึ้น ตามขีดความสามารถของตน

ศรียา และประภัสร นิยมธรรม (2520 : 30) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า "เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้และมีจุดหมายปลายทางคือ การยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้ใกล้เคียงกับสมรรถวิสัยของเด็กได้มากที่สุด"

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2525) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดสอนซ่อมเสริมไว้ว่าเป็นการจัดขึ้นเพื่อเป็นการเสริมความรู้ของผู้เรียนที่ยังขาดอยู่ หรือยังไม่สามารถเรียนได้ทันคนอื่น ซึ่งอาจมาจากเหตุผลหลายประการ เช่น ผู้ที่เรียนหนังสือหรือเข้าใจวิชาที่เรียนได้ช้ากว่าคนอื่นขาดเรียนนาน ๆ ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายไม่อยากเรียน จึงมีการจัดการสอนซ่อมเสริมเพื่อช่วยเหลือ

นอกจากนี้ พงษ์พิศ ทะคง (2525 : 47) ยังได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า เพื่อช่วยให้นักเรียนที่เรียนช้า สามารถเรียนทันเพื่อน ช่วยให้นักเรียนที่เรียนไม่เข้าใจมีความเข้าใจมากขึ้น ช่วยให้นักเรียนที่เรียนแล้วยังไม่สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมาย

หรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมได้สัมฤทธิ์ผล ช่วยให้นักเรียนที่เรียนดี เรียนเก่งมีความ-
ฉลาดเฉลียวอยู่แล้ว ได้มีโอกาสเสริมความรู้ให้มากยิ่งขึ้น

ลือชา สร้อยพาน (2526 : 356) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของโรงเรียน และ
จุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริม ดังนี้

โรงเรียนมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนดำเนินการศึกษาต่าง ๆ ที่จะให้นักเรียนได้พัฒนาใน
ทุกด้านทัดเทียมกัน สำหรับนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำหรือมีปัญหาการเรียน อันเกิดจากสาเหตุ
ใดก็ตามจะต้องได้รับความช่วยเหลือ โรงเรียนสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาได้
หลายวิธี การช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนที่ได้ผลวิธีหนึ่งก็คือ การจัดสอนซ่อมเสริม
ซึ่งมีความมุ่งหมาย ดังนี้

1. ช่วยให้นักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ต่ำ ให้มีพื้นฐานความรู้สูงขึ้นพอจะร่วมเรียนกับ
นักเรียนในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ได้ก่อนที่จะมีการเรียนการสอนในรายวิชาหนึ่ง ๆ
2. ช่วยให้นักเรียนที่เรียนช้า ให้มีความเข้าใจทัดเทียมกับนักเรียนอื่น ๆ ใน
ระหว่างที่มีการเรียนการสอน
3. เพื่อช่วยให้นักเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินผลการเรียน มีความรู้เพิ่มเพื่อให้
สามารถสอบแก้ตัวให้ผ่านในรายวิชา ที่ต้องสอบแก้ตัว
4. เพื่อช่วยให้นักเรียนที่สามารถผ่านการประเมินรายวิชา แต่มีผลการเรียนรู้อยู่
ในระดับที่ยังไม่เป็นที่พอใจ ให้มีความรู้ความสามารถดีขึ้น

สันทนา นิพนธ์พิทยา (2527 : 23) กล่าวว่าจุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมและ
เสริมมีดังนี้

1. เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน
2. เพื่อแก้ไขให้ผู้เรียนเรียนดีขึ้น
3. เพื่อให้ผู้เรียนเรียนทันเพื่อนในชั้น
4. เพื่อให้ผู้เรียนเรียนเก่งขึ้นกว่าเดิม โดยแข่งขันกับตนเอง
5. เพื่อให้เก่งขึ้นจนสุดความสามารถของตน

เดอลัวร์ อี โคชีวา (Deloise E. Kochevar 1975 : 18) และ มีเรียม ที แชปลิน (Miriam T. Chaplin 1979 : 12-15) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้สอดคล้องกันว่า

1. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามสมรรถวิสัยที่แท้จริงของตนอย่างเต็มที่
2. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนทางการเรียนของตนได้
3. เพื่อส่งเสริมความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน อันจะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป จุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริมก็คือ การช่วยแก้ไขข้อบกพร่องให้แก่ผู้เรียนที่ด้อยสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน และช่วยให้นักเรียนที่เรียนเก่งได้เรียนดีขึ้นตามความสามารถของตน ประโยชน์ที่จะได้รับจากการสอนซ่อมเสริมก็คือ ช่วยให้ผู้เรียนซ่อมเสริมได้ประสบความสำเร็จทางการเรียน ได้มีผู้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้หลายท่าน พอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ชนะจุดอ่อนของตนเอง
2. เพื่อให้ผู้เรียนแข่งขันกับตนเองจนสามารถเรียนได้ดีขึ้นกว่าเดิม ประสบความสำเร็จมากขึ้น และก้าวไปถึงขีดความสามารถที่แท้จริงของตนเอง
3. เพื่อให้ผู้เรียนเรียนทันเพื่อนในชั้น

จากจุดมุ่งหมายชี้ให้เห็นว่า การสอนซ่อมเสริมเป็นการช่วยเหลือผู้เรียนให้เขาได้พัฒนาความสามารถทางการเรียนได้เต็มศักยภาพของเขา และมีจุดมุ่งหมายปลายทางคือยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้ใกล้เคียงกับสมรรถวิสัยของนักเรียนให้มากที่สุด

ประเภทของการสอนซ่อมเสริม

ศรียา และประภัสร นิยมธรรม (2520 : 24-26) ได้แบ่งประเภทของการสอนซ่อมเสริมไว้ 4 ประเภท คือ

1. การสอนเพื่อแก้ไข (Corrective Instruction) เป็นการสอนในชั้นเรียนปกติ ซึ่งผู้สอนอาจเป็นครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชาก็ได้ จะทำการสอนเมื่อพบว่านักเรียนทั้งชั้น หรือนักเรียนส่วนใหญ่ในชั้นเรียนเกิดความเข้าใจผิดในเนื้อหาบางอย่าง หรือมีผลการเรียนต่ำกว่าที่คาดไว้ในเนื้อหาบางวิชา การสอนแบบนี้ผู้สอนจำเป็นต้องวิเคราะห์ปัญหาก่อนที่จะใช้เทคนิควิธีการสอนซ่อมเสริม เพื่อช่วยแก้ปัญหาเหล่านั้น

2. การสอนซ่อมเสริม (Remedial teaching) เป็นการสอนเพื่อช่วยแก้ไขข้อบกพร่องทางการเรียนของเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือจากครูเป็นพิเศษ และเป็นการเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ผู้เรียนด้วย การสอนแบบนี้เป็นการสอนที่แยกจากชั้นเรียนปกติ และมักจะสอนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มย่อย

3. การสอนเพื่อปรับสภาพ (Adapted Instruction) เป็นวิธีการสอนที่ใช้สำหรับเด็กที่มีระดับสติปัญญา (I.Q.) ต่ำกว่า 90 หรืออยู่ในช่วง 70-90 เด็กประเภทนี้มีความสามารถในการเรียนรู้อยู่ในวงจำกัดจึงทำให้เรียนช้ากว่าปกติ ตามความเป็นจริงแล้วเขาสามารถใช้หลักสูตรร่วมกับเด็กปกติได้ แต่เนื้อหาและวิธีการสอนจะต้องปรับให้เหมาะสมกับความสามารถและระดับสติปัญญาของพวกเขา ความคาดหวังในด้านการเรียนของเด็กเหล่านี้จึงต้องแตกต่างไปจากเด็กปกติด้วย

4. การสอนเร่ง (Accelerated Instruction) การสอนแบบนี้เป็นการสอนที่ใช้กับเด็กฉลาดหรือเด็กที่มีสติปัญญาสูง แต่ไม่ได้ใช้ความสามารถทางด้านสติปัญญาอย่างเต็มที่ จึงทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนเท่าที่ควร ถ้าเด็กเหล่านี้เรียนร่วมกับเด็กที่มีความสามารถต่ำกว่า จะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน เนื่องจากไม่ได้แสดงความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่ หรือไม่ได้รับการยอมรับ เด็กเหล่านี้จะมีปัญหาทางด้านการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนหรือมีปัญหาทางด้านอารมณ์ การจัดการศึกษาให้เด็ก ประเภทนี้จึงต้องมีลักษณะพิเศษออกไป ซึ่งมี 3 วิธีด้วยกันคือ

ก. การเรียนรู้เร็ว เช่น ให้เด็กเรียนก่อนเกณฑ์อายุ การเรียนข้ามชั้น หรือการสอบเทียบความรู้ เป็นต้น การสอนแบบนี้มักจะเป็นการสอนที่ให้เด็กศึกษาด้วยตนเอง ครูจะเป็นเพียงผู้คอยแนะนำหรือแนะแนวเฉพาะเรื่องที่จำเป็นแก่ผู้เรียนเท่านั้น

ข. การเรียนเพิ่มเติม เป็นการเรียนเพิ่มเติมวิชาที่เรียนไปแล้ว มีการเพิ่มเนื้อหาในแต่ละวิชาเข้าไปในหลักสูตรตามปกติ อาจมอบหมายงานให้ทำเป็นพิเศษให้ไปอ่านเพิ่มเติม หรือให้เรียนพิเศษนอกชั้น เป็นต้น

ค. การเรียนเฉพาะ เป็นการเรียนเพื่อเสริมทักษะบางด้านเป็นพิเศษตามความถนัดและความสามารถของเด็ก มักใช้ในกรณีที่ต้องการคัดเด็กเฉพาะกลุ่มออกไปเพื่อสอนเป็นพิเศษ

ัญชลี แจ่มเจริญและสุกัญญา ธาวิวรรณ (2523 : 13) ได้แบ่งประเภทของการสอนซ่อมเสริมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การสอนซ่อมเสริมสำหรับเด็กที่เรียนอ่อนไม่ทันเพื่อน เพื่อให้เรียนได้ทันเพื่อนในระดับชั้นเดียวกัน หรือทันตามโครงการที่กำหนดไว้
2. การสอนซ่อมเสริมสำหรับเด็กฉลาด ให้ได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่ให้เต็มที่ และเป็นไปในแนวทางที่ถูกที่ควรและมีประโยชน์

ออโต (Ottó 1973 : 34-35) ได้แบ่งประเภทของการสอนซ่อมเสริมออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การสอนเพื่อแก้ไข เป็นการสอนในชั้นปกติ ผู้สอนอาจเป็นครูประจำชั้น หรือครูประจำวิชา จะสอนเมื่อนักเรียนทั้งชั้น หรือนักเรียนส่วนใหญ่ในชั้นเข้าใจผิดในเนื้อหาบางอย่าง หรือเรียนอ่อนกว่าที่ควรในบางเรื่องบางวิชา ผู้สอนต้องวิเคราะห์ปัญหา แล้วนำเทคนิคการสอนซ่อมเสริมมาแก้ไขปัญหานั้น ๆ
2. การสอนเด็กที่บกพร่อง เป็นการสอนที่แยกเด็กออกไปจากชั้นเรียนปกติ การสอนประเภทนี้มักจะทำเป็นรายบุคคล หรือจัดเป็นกลุ่มย่อยตามลักษณะของข้อบกพร่องที่ปรากฏอย่างเดียวกัน เช่น การเรียน การอ่าน การพูดไม่ชัด
3. การสอนแบบปรับสภาพ เป็นการสอนเด็กที่มีระดับสติปัญญาต่ำ เด็กประเภทนี้มีความสามารถในการเรียนรู้อยู่ในวงจำกัด เนื้อหาและวิธีการสอนจะต้องปรับปรุงให้ใกล้เคียง

กับความสามารถในการเรียนของเขา ความคาดหวังในตัวเด็กต้องแตกต่างไปจากเด็กปกติ เพราะเด็กจะเรียนได้ช้า

4. การสอนเร่ง หรือการสอนเพิ่ม เป็นการสอนเด็กฉลาด หรือเด็กที่มีสติปัญญาสูง แต่ไม่ได้ใช้ความสามารถทางสติปัญญาเต็มที่ ทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนเท่าที่ควร อาจเนื่องมาจากการไม่ได้รับการยอมรับมีปัญหา การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน หรือมีปัญหาทางอารมณ์

จะเห็นได้ว่า การสอนซ่อมเสริมไม่ว่าประเภทใดก็ตามมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนมีการพัฒนาความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่ โดยมุ่งแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน และเสริมการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ผู้เรียนด้วย ทั้งยังคำนึงถึงความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ซึ่งครูผู้สอนจำเป็นต้องเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนของตนด้วย

ขั้นตอนดำเนินการจัดสอนซ่อมเสริม

สำหรับขั้นตอนในการดำเนินการสอนซ่อมเสริมนั้น มีผู้เสนอแนะไว้หลายท่านด้วยกัน ดังนี้คือ

ก่อ สวัสดิพานิชย์ (2514 : 5-9) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสอนซ่อมเสริมสรุปได้ดังนี้

1. เมื่อทราบว่านักเรียนมีข้อบกพร่องบางประการ ครูต้องประเมินผลอย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง เพื่อศึกษาสาเหตุที่นักเรียนไม่เข้าใจหรือไม่มีความสามารถ
2. ครูกับนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ข้อบกพร่องในการเรียนของนักเรียนแต่ละคนว่ามีต้นเหตุมาจากอะไร
3. ครูกับนักเรียนจะต้องช่วยกันคิดหาวิธีแก้ไขข้อบกพร่อง ซึ่งเกิดขึ้นกับนักเรียนแต่ละคน สิ่งสำคัญในการดำเนินการขึ้นอยู่กับความตั้งใจของนักเรียน ที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง
4. ครูจะต้องสอนใหม่ทั้งหมดสำหรับทักษะหรือความรู้ใหม่ๆในกรณีที่นักเรียนไม่รู้เรื่องตั้งแต่ต้น

5. ครูและนักเรียนประเมินผลร่วมกันภายหลัง ที่สอนซ่อมเสริมไปแล้ว ถ้าพบว่า ยังไม่ได้ผลก็ต้องสอนซ่อมเสริมซ้ำใหม่อีก

อำไพ สุจริตกุล (2514 : 152-153) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมถึงขั้นตอนของการ ดำเนินการสอนซ่อมเสริมที่กล่าวไว้แล้วข้างต้นอีกว่า "ครูต้องวิเคราะห์หาสาเหตุของความ บกพร่องของนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างละเอียด นักเรียนที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย อาจต้องส่งให้แพทย์รักษา และบางคนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหรืออารมณ์ก็อาจส่งให้ จิตแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขา (Specialist) ช่วยเหลือโดยตรง"

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2522: 1-2) ได้ให้แนวคิดในการดำเนินการสอนซ่อมเสริม สรุปรูปเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

1. ทดสอบนักเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสอบ การสัมภาษณ์ ฯลฯ ว่านักเรียนคนใดบกพร่องอย่างไร หรือขาดทักษะอะไร
2. ครูนำผลการทดสอบมาพิจารณาแล้ววางแผนการสอนเพื่อช่วยซ่อมเสริม ข้อบกพร่องของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนมากขึ้น
3. ชี้แจงให้นักเรียนรู้จุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริมว่า จะเป็นประโยชน์ต่อ นักเรียนอย่างไร นักเรียนจะได้เกิดทัศนคติที่ดี และเต็มใจที่จะรับการสอนซ่อมเสริม
4. ครูวางแผนร่วมกับนักเรียนว่าจะแก้ไขข้อบกพร่องนั้น ๆ ด้วยวิธีใด และครู จะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ เวลา วิธีการ และวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับลักษณะข้อบกพร่อง ของนักเรียน
5. ให้นักเรียนได้ประเมินผลความก้าวหน้าของตนเอง จากการทดสอบเป็น ระยะ ๆ เพราะถ้านักเรียนได้เห็นความก้าวหน้าก็จะมีกำลังใจในการแก้ไขข้อบกพร่องนั้น ๆ
6. การสอนซ่อมเสริมจะต้องคำนึงถึงวิธีการที่ถูกต้อง เหมาะสมและประหยัด เวลา

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2524) ได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการสอนซ่อมเสริมไว้ในคู่มือการบริหารการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ดังต่อไปนี้

1. ครูผู้สอนสำรวจข้อบกพร่องของนักเรียน
2. หัวหน้าหมวดวิชาและครูผู้สอนพิจารณาข้อมูลร่วมกัน แล้วรวมสิ่งที่ เป็นข้อบกพร่องของนักเรียนจัดแบ่งนักเรียนไว้เป็นกลุ่ม ๆ ให้มีลักษณะใกล้เคียงกัน ทั้งนี้อาจปรึกษาหารือกับฝ่ายแนะแนวด้วย
3. ดำเนินการสอนซ่อมเสริมตามที่กำหนดไว้ จนนักเรียนบรรลุผล และสามารถพัฒนาการเรียนตามจุดประสงค์ที่วางไว้
4. ประเมินผลการเรียนซ่อมเสริม

พันทิพา อุทัยสุข (2524) ได้เสนอขั้นตอนการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า ควรดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อบกพร่องของผู้เรียน
2. แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม
3. ดำเนินการสอนซ่อมเสริม
4. ติดตามผลการสอน

ลือชา สร้อยพาน (2525) ได้เสนอขั้นตอนในการดำเนินการจัดสอนซ่อมเสริมดังนี้

1. ครูผู้สอนสำรวจข้อบกพร่องในการเรียนของนักเรียน รายวิชาที่ตนสอน วิธีสำรวจทำได้หลายวิธี เช่น
 - 1.1 ใช้แบบทดสอบก่อนเรียน เป็นแบบทดสอบที่ผู้สอนจัดทำขึ้นเพื่อวัดพื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียน
 - 1.2 ให้แบบทดสอบเฉพาะเรื่อง เป็นแบบทดสอบที่ผู้สอนจัดทำขึ้นเพื่อใช้ทดสอบความรู้ ความเข้าใจของนักเรียนเฉพาะเรื่อง เฉพาะตอน หลังจากได้เรียนเรื่องนั้น ตอนนั้นไปแล้ว

1.3 สํารวจจากผลการทดสอบระหว่างภาคหรือปลายภาคเรียน ดูจาก
จํานวนนักเรียนที่ไม่ผ่านการสอบระหว่างภาคหรือการสอบปลายภาค

1.4 สังเกตนักเรียนขณะปฏิบัติในบทเรียนหรือกิจกรรมขณะเรียน

2. รวบรวมนักเรียนที่ต้องเรียนซ่อมเสริม แล้วแบ่งออกเป็นกลุ่มตามรายวิชา
จํานวนนักเรียนในกลุ่ม ถ้าสามารถจะจัดครูสอนหรือจัดผู้สอนได้ควรจัดเป็นกลุ่มย่อยที่สุด
หากจัดไม่ได้ก็ไม่ควรเกินกลุ่มละ 20 คน นักเรียนในแต่ละกลุ่มควรจะเป็นนักเรียนที่มีความ
สามารถใกล้เคียงกัน โดยดูจากข้อมูลที่สํารวจหรือคะแนนจากข้อทดสอบ เป็นต้น

3. นำข้อมูลต่าง ๆ มาปรึกษาหารือกันระหว่างฝ่ายวิชาการ หมวดวิชา และ
ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อกําหนดห้องเรียน เวลาเรียน หรือผู้สอน

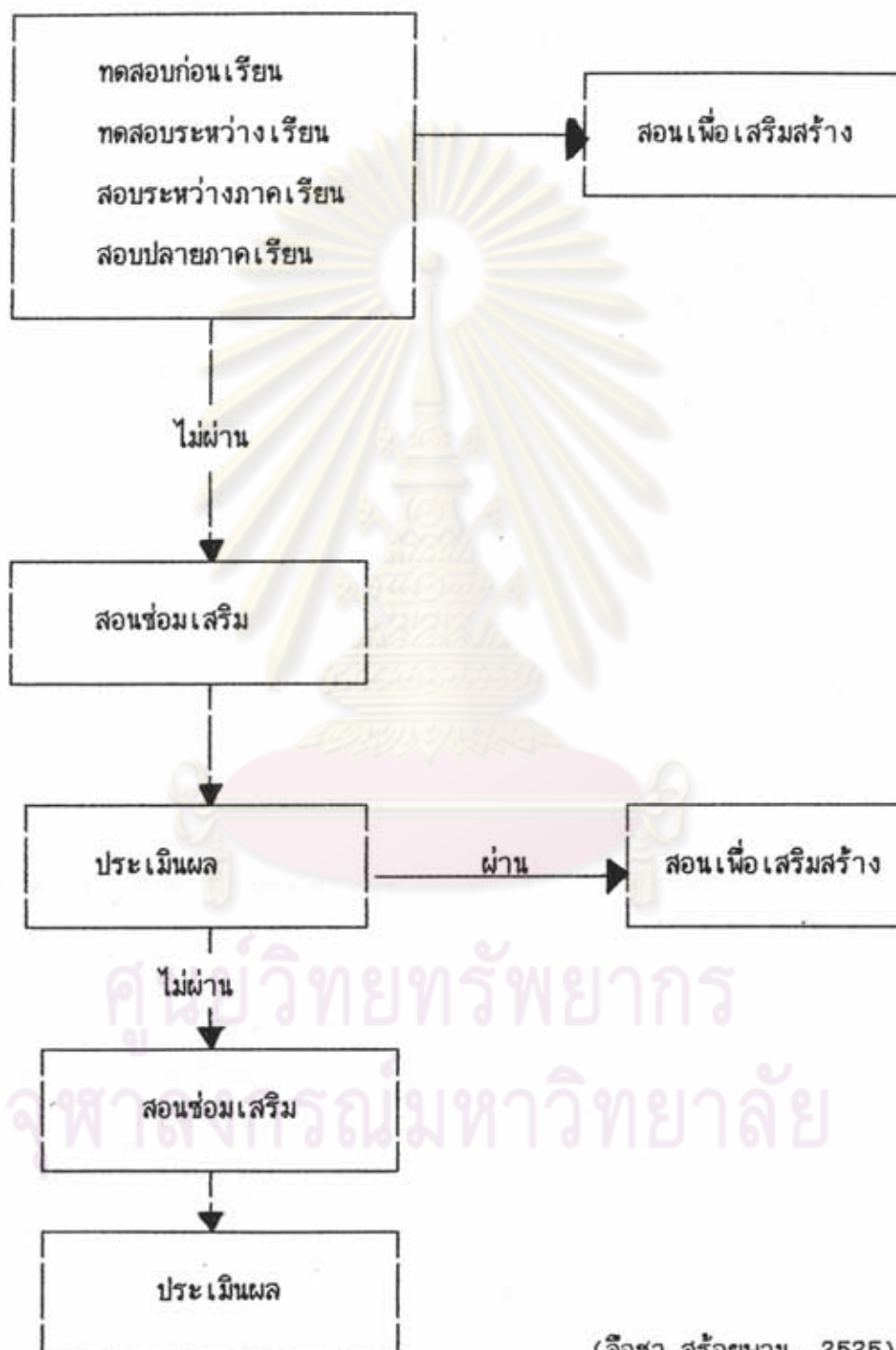
4. ดำเนินการสอนซ่อมเสริมตามที่กําหนดไว้ จนนักเรียนมีความรู้
ความสามารถผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้

5. ประเมินผลการสอน โดยการสังเกต การทดสอบข้อเขียน จากผลงานที่
มอบหมายหรือแบบฝึกหัดที่ให้ทำ

จากขั้นตอนในการดำเนินงานจัดการสอนซ่อมเสริมดังกล่าว สามารถเขียนสรุป
เป็นระบบการสอนซ่อมเสริมได้ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิแสดงระบบการสอนซ่อมเสริมของ ลือชา สร้อยพาน

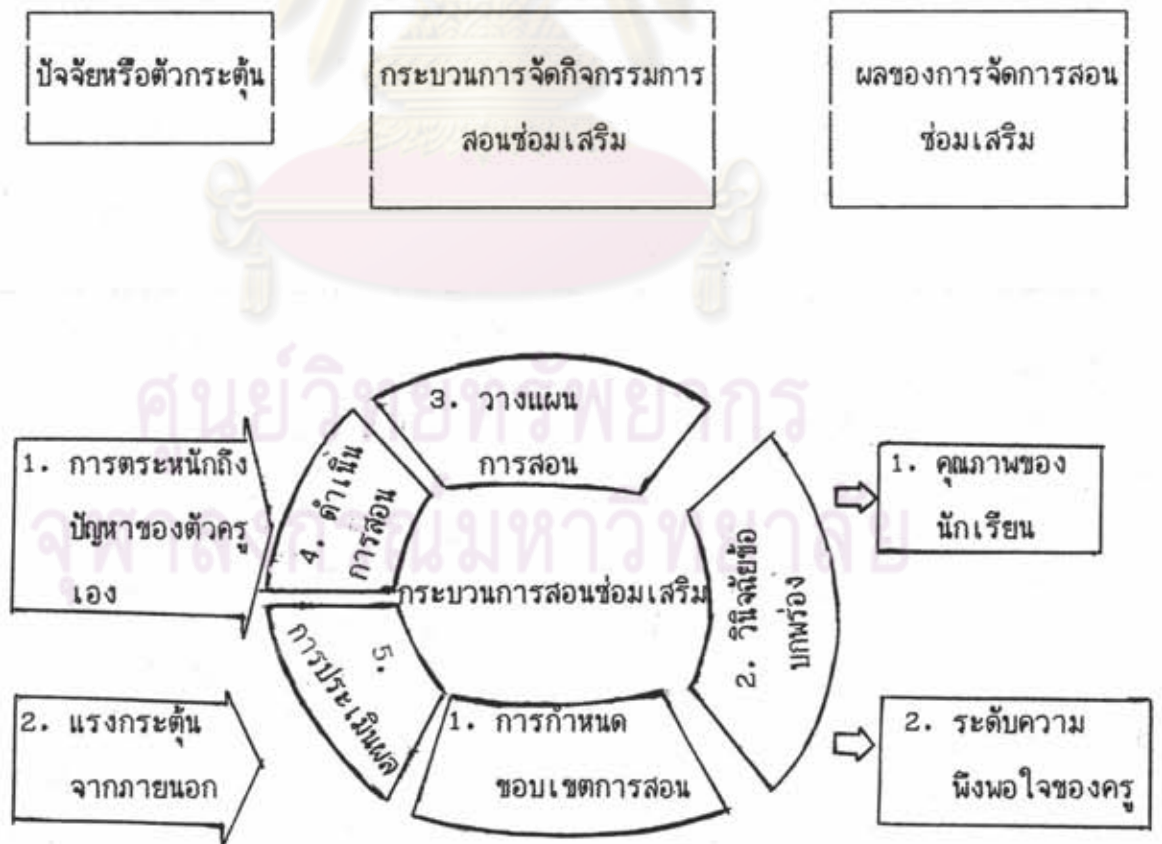

(ลือชา สร้อยพาน, 2525)

รูปแบบการจัดสอนซ่อมเสริม

จากผลการวิจัยของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (จรูญ จีโยโชค 2530: 9-10) เพื่อค้นหาแบบที่เหมาะสมในการจัดการสอนซ่อมเสริม นักเรียนที่เรียนช้า โดยการสัมภาษณ์และใช้แบบสอบถามกับครูผู้สอนดีเด่น สรุปผลได้ว่า รูปแบบการสอนซ่อมเสริมที่เหมาะสม ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยหรือตัวกระตุ้นให้เกิดการจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริมขึ้น ส่วนที่สอง เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับกระบวนการในการจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริมของครู และส่วนที่สามเป็นองค์ประกอบ ที่เป็นผลผลิตหรือผลจากการสอนซ่อมเสริมรูปแบบดังกล่าว สามารถอธิบายได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

รูปแบบการจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนประถมศึกษา

จากแผนภูมิแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านปัจจัยหรือตัวกระตุ้น กิจกรรมการสอนซ่อมเสริมจะเกิดขึ้นได้ จะต้องมียุปัจจัยที่ทำให้ครูผู้สอนให้ความสนใจ และจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริมขึ้น ซึ่งปัจจัยนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ

1.1 การตระหนักถึงปัญหา หมายถึง ครูผู้สอนประเมินความสามารถของ นักเรียน แล้วพบว่า มีนักเรียนบางคนหรือทุกคน มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่เป็นที่พอใจ ครูจึง เห็นความจำเป็นที่จะต้องจัดสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนมีระดับคุณภาพสูงขึ้น

1.2 แรงกระตุ้นจากภายนอก เช่น การใช้อำนาจบริหารสั่งการของ ผู้บังคับบัญชา การขอร้องและการให้ข้อเสนอแนะที่น่าพึงพอใจเป็นการแลกเปลี่ยน การจัด กิจกรรมการสอนซ่อมเสริม อาจเกิดขึ้นด้วยความเต็มใจหรือไม่เต็มใจก็ตาม แต่ก็สามารถ ทำให้ครูต้องจัดกิจกรรมการสอนซ่อมด้วยเหมือนกัน

2. องค์ประกอบด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริม กระบวนการสอน ซ่อมเสริม ที่เกิดจากปัจจัยในองค์ประกอบที่ 1 มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริม ต่อเนื่องสัมพันธ์กันเป็นวัฏจักร 5 ขั้นตอน คือ

2.1 การกำหนดขอบเขตในการสอน เช่น จะสอนซ่อมเสริมนักเรียนในกลุ่ม ประสบการณ์ใดในกลุ่มประสบการณ์นั้นจะสอนวิชาใด และในวิชาที่สอนนั้นจะสอนเนื้อหาใดบ้าง ซึ่งเป็นการกำหนดโครงร่างของการสอนซ่อมเสริมไว้ย่อ ๆ นั้นเอง

2.2 ขั้นตอนการวินิจฉัยความบกพร่องของนักเรียน เป็นการวินิจฉัย ข้อบกพร่องของนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งมีวิธีการวินิจฉัย 2 แบบ คือ การวินิจฉัยอย่าง เป็นทางการโดยใช้แบบทดสอบเพื่อวินิจฉัย (Diagnostic test) และการวินิจฉัยอย่างไม่เป็นทางการ โดยอาจจะใช้แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง ทดสอบนักเรียน การสังเกต พฤติกรรม ผลงาน บันทึกผลการเรียนต่าง ๆ

2.3 ขั้นตอนการวางแผนการสอนซ่อมเสริม ขั้นตอนนี้เป็นหัวใจสำคัญก่อน ที่จะเริ่มดำเนินการสอนจริง ๆ ซึ่งมีวิธีการในการดำเนินการวางแผนดังนี้

2.3.1 ตรวจสอบข้อบกพร่องของนักเรียน ที่ได้จากการวินิจฉัยว่า มีมากน้อยเพียงไร

2.3.2 กำหนดช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม

2.3.3 กำหนดระยะเวลาที่แน่นอน ที่จะดำเนินการสอนแต่ละครั้ง จำนวนครั้งที่สอน

2.3.4 เขียนแผนการสอนซ่อมเสริมแต่ละครั้งให้ชัดเจน

มีรายละเอียดต่าง ๆ เช่น จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของการสอนแต่ละครั้ง เนื้อหาที่จะสอน ระยะเวลาที่ดำเนินการสอน วิธีการที่จะดำเนินการสอน สื่อการเรียนการสอนที่จะใช้ การประเมินผลการสอน

2.4 ขั้นตอนการดำเนินการสอน เป็นการนำเอาแผนการสอนซ่อมเสริมที่เตรียมไว้ ไปปฏิบัติตนเอง ซึ่งมีเทคนิคและวิธีการจัดหลายวิธีด้วยกัน ครูผู้สอนต้องเลือกให้เหมาะสมกับสภาพนักเรียนและโรงเรียนของตนเอง

2.5 ขั้นตอนการประเมินผล อาจใช้วิธีการต่าง ๆ ได้หลายวิธีตามความเหมาะสม การใช้แบบทดสอบ การสังเกตพฤติกรรม การตรวจแบบฝึกหัด หรือผลงานที่ปฏิบัติ การใช้แบบสัมภาษณ์หรือแบบสำรวจ ผลของการประเมินในขั้นตอนนี้เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับครู ในการกำหนดขอบเขตการสอนในครั้งต่อไป

3. องค์ประกอบด้านผลของการจัดการสอนซ่อมเสริม เป็นผลของกระบวนการ จัดสอนซ่อมเสริม ซึ่งสามารถจำแนกผลของการจัดการสอนซ่อมเสริมได้ 2 ประการ คือ

3.1 คุณภาพของนักเรียน นอกจากนักเรียนที่ได้รับการสอนซ่อมเสริมจะมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นแล้ว ยังส่งผลให้ระดับคุณภาพโดยรวมของชั้นเรียนสูงขึ้น อีกด้วย

3.2 ระดับความพึงพอใจของครู หากนักเรียนมีคุณภาพสูงขึ้น อยู่ในเกณฑ์ ที่น่าพึงพอใจของครู หรือได้รับคำชมเชยของผู้บังคับบัญชา ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้ครูเกิดความ พึงพอใจที่จะจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริมอีก แต่ถ้าหากผลออกมาในทางตรงกันข้ามก็จะ ทำให้ความพึงพอใจที่จะจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริมของครูลดน้อยลง

การจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริมให้แก่ นักเรียนที่ไม่ผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ และมีปัญหาด้านการเรียนเป็นข้อกำหนดที่หลักสูตรได้กำหนดขึ้น เพื่อให้ครูจัดให้แก่ นักเรียน ทั้งนี้เพราะการจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริมนอกจากจะช่วยให้นักเรียนที่เรียนอ่อนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสูงขึ้นแล้ว ยังช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยรวมของห้องเรียนให้สูงขึ้น ได้อีกด้วย แต่ในสถานการณ์การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ครูผู้สอนมักจะเลยที่จะจัด

การสอนซ่อมเสริมให้แก่นักเรียน หรือครูบางคนอาจจัดการสอนซ่อมเสริมให้ นักเรียนในรูปของการสอนซ้ำ ผลที่ได้จึงมักจะไม่เป็นที่พอใจของครูผู้สอน

สมพร จินากุล (2529) ได้เสนอวิธีการและกิจกรรมในการจัดสอนซ่อมเสริม
ทักษะ ภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ไว้ดังนี้

1. วินิจฉัยข้อบกพร่องของนักเรียน
2. ดำเนินการสอนซ่อมเสริม
3. ติดตามผลการสอนซ่อมเสริม

ภาวนา เข้าวธานี (2530) ได้เสนอขั้นตอนดำเนินงานจัดสอนซ่อมเสริมวิชา
คณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ไว้ 3 ขั้นตอนคือ

1. การเตรียมการ
2. การดำเนินงาน
3. การติดตามผล

นอกจากนี้ สุวิมล อร่ามพลทรัพย์ (2531) ได้สรุปขั้นตอนในการดำเนินการสอน
ซ่อมเสริมเป็นขั้นตอนหลัก ๆ ได้ดังนี้

1. วินิจฉัยข้อบกพร่องของผู้เรียน
2. ดำเนินการสอนซ่อมเสริม
3. ประเมินผลการเรียนการสอนซ่อมเสริม

จากขั้นตอนดำเนินการจัดสอนซ่อมเสริมตามที่คณะของบุคคลและหน่วยงานดังกล่าว
มีทั้งสอดคล้องและแตกต่างกันในบางส่วน ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การวินิจฉัยข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน
2. การเตรียมการสอนซ่อมเสริม

3. การดำเนินการสอนซ่อมเสริม
4. การติดตามผลและประเมินผลการจัดสอนซ่อมเสริม

1. การวินิจฉัยข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน

อัมไพ สุจริตกุล (2516) ศรียา - ประภัสร นิยมธรรม (2520) ออตโต (Otto, 1973) ได้เสนอวิธีและขั้นตอนการวินิจฉัยไว้สอดคล้องกันดังนี้

1. ขั้นสำรวจ (Survey Level) ส่วนใหญ่เป็นการวินิจฉัยโดยครูประจำชั้น อย่างหยาบ ๆ เพื่อสำรวจว่านักเรียนกลุ่มนั้น ๆ ต้องการสอนซ่อมเสริมหรือไม่ อาศัยข้อมูลจากการทดสอบด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Achievement tests) ส่วนด้านทักษะและเนื้อหา วิธีการ ดูจากแบบทดสอบความสามารถทางสมองแบบเป็นกลุ่ม (Group tests of Mental Ability) และจากทะเบียนสะสม (Cumulative Record Folders) เป็นต้น

2. ขั้นเฉพาะ (Specific Level) เป็นการวินิจฉัยเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อหาสาเหตุที่ทำให้เกิดข้อบกพร่องทางการเรียน ตลอดจนทักษะด้านต่าง ๆ กระทำได้โดยใช้แบบทดสอบวัดสติปัญญาเป็นรายบุคคล (An Individual Intelligence) ผู้ทำการวินิจฉัยอาจเป็นครูประจำชั้นหรือครูสอนซ่อมเสริมโดยเฉพาะก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลา และความสะดวก

3. ขั้นละเอียด (Intensive Level) เป็นการวินิจฉัยอย่างละเอียด ใช้สำหรับนักเรียนที่เรียนอ่อนมาก หรือมีองค์ประกอบที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนอย่างสลับซับซ้อน การวินิจฉัยแบบนี้มักใช้กับนักเรียนเฉพาะกรณี (Case Study) โดยครูที่ได้รับการฝึกฝนมาแล้ว ซึ่งอาจเป็นครูแนะแนว ครูซ่อมเสริม หรือครูประจำชั้นเองก็ได้ การวินิจฉัยแบบนี้จะเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนทุกอย่าง โดยมีวิธีการดังนี้

- 3.1 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนทุกอย่าง เช่น ผลสัมฤทธิ์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะข้อบกพร่องทางการเรียน

- 3.2 รวบรวมข้อมูลจากที่บ้าน ประวัติเกี่ยวกับตัวนักเรียน สุขภาพ บุคลิกภาพ

3.3 การแปลข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะข้อมูลที่เก็บรวบรวมจะไม่ใช่ประโยชน์เลยหากขาดการแปลความหมายของข้อมูลเหล่านั้น เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการจัดสอนซ่อมเสริม

3.4 การประเมินผลการสอนซ่อมเสริม

ศรียา และประภัสร นิยมธรรม (2520: 35-36) ได้กล่าวถึงเทคนิคในการวินิจฉัยปัญหาทางการเรียนโดยแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

1. การวินิจฉัยอย่างเป็นทางการ (Formal Techniques) การวินิจฉัยแบบนี้มักทำโดยการใช้แบบสอบถามมาตรฐาน เพื่อทดสอบทักษะแต่ละด้านของผู้เรียน ซึ่งมีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

1.1 วางจุดประสงค์ในการทดสอบให้ชัดเจนว่าจะทดสอบเพื่ออะไร เมื่อรู้จุดมุ่งหมายที่แน่นอน ก็จะได้ดำเนินการต่อไปว่าจะใช้แบบทดสอบชนิดใด

1.2 เลือกใช้แบบทดสอบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงเนื้อหา ข้อดีข้อเสีย และชนิดของแบบทดสอบ

1.3 ประเมินผลแบบทดสอบก่อนที่จะเลือกใช้โดยพิจารณาถึงเกณฑ์ที่ใช้กับแบบทดสอบเสียก่อนว่าเหมาะสมกับนักเรียน และเนื้อหาที่ต้องการทดสอบหรือไม่

2. การวินิจฉัยอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Techniques) เป็นการวินิจฉัยเนื้อหาข้อมูลเพิ่มเติมจากการวินิจฉัยอย่างเป็นทางการ เพื่อหาสาเหตุที่ทำให้นักเรียนประสบความล้มเหลวทางการเรียน ซึ่งมีวิธีการดังนี้คือ

2.1 การสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Observation) เป็นเทคนิคเบื้องต้นที่ต้องอาศัยครูที่มีทักษะในการสังเกตและสอนด้วย เพื่อจะทำให้ทราบถึงความสนใจ และทัศนคติของนักเรียน

2.2 การบันทึกประจำวัน (Anecdotal Record) เป็นการจดบันทึกเกี่ยวกับพฤติกรรม และความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนเป็นประจำทุกวัน

2.3 การทดสอบอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การตรวจสมุดการบ้าน การทดสอบความสามารถในการเขียนและอื่น ๆ ที่ไม่ได้มาจากการทำแบบทดสอบมาตรฐาน

2.4 การวัดบุคลิกภาพโดยนักเรียนตอบแบบสำรวจต่าง ๆ เพื่อศึกษานิสัย ความสนใจ และกิจกรรมทางสังคมของผู้เรียน

2.5 แบบสำรวจการอ่านอย่างไม่เป็นทางการ จะทำให้ครูประเมินความสามารถของนักเรียนได้ว่าอยู่ในระดับใด

เทคนิคการวินิจฉัยทั้งสองแบบจะเสริมซึ่งกันและกัน เทคนิคแต่ละแบบต่างก็มีทั้ง ข้อดีและข้อเสีย ควรที่จะใช้เทคนิคทั้งสอง ในการวินิจฉัยร่วมกัน ซึ่งจะทำให้การวินิจฉัยได้ ผลดียิ่งขึ้น

การวินิจฉัยการเรียนต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้คือ

1. การวินิจฉัยต้องเที่ยงตรง
2. เครื่องมือวัดและวิธีการวินิจฉัยต้องเป็นปรนัย คือตรงจุดมุ่งหมาย
3. เครื่องมือวัดผลเพื่อวินิจฉัยต้องคงเส้นคงวาเชื่อมั่นได้
4. การวินิจฉัยต้องวินิจฉัยเฉพาะเรื่อง เช่น ทักษะการปฏิบัติหรือความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง
5. เมื่อวินิจฉัยแล้วต้องแนะนำมาตรการซ่อมเสริมที่เหมาะสมและใช้ได้ดี

(กรมวิชาการ 2524 : 5-8)

บุคคลผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยต้องเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี และก่อนที่จะลงมือแปลความหมายของจุดอ่อนและจุดเด่นทางการเรียนของผู้เรียน เพื่อจัดโครงการสอนซ่อมเสริมต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอีก 5 ข้อ ซึ่งมีอิทธิพลต่อผลการเรียนของผู้เรียน ได้แก่

1. วิธีสอนและกระบวนการเรียนของนักเรียน ได้แก่
 - 1.1 เป้าหมายการสอนและจุดประสงค์การเรียนของผู้เรียน
 - 1.2 ความแตกต่างระหว่างบุคคล
 - 1.3 ความต้องการของเด็กแต่ละคน

- 1.4 ความสัมพันธ์ของผู้สอนและผู้เรียน
- 1.5 วินัยและพฤติกรรม
- 1.6 บรรยากาศในการเรียน
- 1.7 การจัดห้องเรียน
- 1.8 วิธีสอนของครู
- 1.9 นิสัยการทำงานของนักเรียน
- 1.10 การใช้อุปกรณ์และสื่อการเรียน
- 1.11 แบบทดสอบและเครื่องมือการวัดผลมีครบถ้วน
2. ปัญหาของผู้เรียนด้านสังคมและอารมณ์
 - 2.1 สิ่งแวดล้อมทางบ้าน
 - 2.2 ปัญหาเฉพาะบุคคล
 - 2.3 ปัญหาทางครอบครัว
 - 2.4 ปัญหาความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อน
 - 2.5 บุคลิกลักษณะและอารมณ์ของผู้เรียน
3. องค์ประกอบทางร่างกาย
 - 3.1 การได้ยิน
 - 3.2 การเห็น
 - 3.3 ภาวะขาดแคลนอาหาร
 - 3.4 ความพิการทางร่างกาย
4. องค์ประกอบทางจิตและเชาวน์ปัญญา
 - 4.1 ระดับเชาวน์ปัญญต่ำหรือสูง
 - 4.2 ความสนใจต่อวิชาเรียน ต่อครูตลอดจนค่านิยม
 - 4.3 เป็นเด็กเชาวน์ปัญญาดี หรือเชาวน์ปัญญาด้อย
 - 4.4 จิตผิดปกติ
5. องค์ประกอบเกี่ยวเนื่องกับความยากลำบากที่จะเรียน
 - 5.1 ความขยันหมั่นเพียร

5.2 ความมานะอดทน

5.3 ความสนใจ

5.4 การขาดเรียน

องค์ประกอบทั้ง 5 ประการนี้จำเป็นต้องนำมาวินิจฉัยด้วย เพราะมีอิทธิพลต่อนักเรียนที่จะทำให้นักเรียนมีข้อบกพร่องในการเรียนหรือไม่

การวินิจฉัยปัญหาทางการเรียน ถือว่าเป็นวิธีการที่สำคัญในการสอนซ่อมเสริม เพราะจะทำให้ครูผู้สอนทราบถึงสาเหตุของปัญหาเหล่านั้น จะได้แก้ไขได้ถูกต้อง

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2523) กล่าวว่า ก่อนการสอนซ่อมเสริมผู้สอนจะต้องสำรวจก่อนว่าผู้เรียนนั้นเมื่อบกพร่องตรงไหน โดยมีวิธีการอยู่หลายวิธี

1. ใช้แบบทดสอบสำรวจทั่ว ๆ ไป แบบทดสอบชนิดนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อสำรวจว่านักเรียนมีความรู้เพียงไร
2. ใช้แบบทดสอบวินิจฉัย เพื่อค้นพบว่าเรื่องใดหรือองค์ประกอบของเรื่องใดนักเรียนยังไม่สามารถประสบความสำเร็จ
3. ใช้การสังเกตนักเรียนขณะทำงาน ในระหว่างที่ผู้สอนมอบหมายให้นักเรียนทำงาน
4. ใช้การประชุมปรึกษาร่วมกับนักเรียน
5. ใช้การวินิจฉัยโดยนักเรียนเอง เพราะนักเรียนจะรู้ว่าตนเองไม่มีความรู้ในเรื่องใด

ในการพิจารณาว่า ผู้เรียนควรจะได้รับการสอนซ่อมเสริมหรือไม่นั้น ปกติจะยึดเกณฑ์เป็นหลัก โดยการเอาความรู้ ความสามารถของผู้เรียนไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ว่า ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถถึงเกณฑ์หรือไม่ ถ้ายังไม่ถึงเกณฑ์ต้องสอนซ่อมเสริม และเกณฑ์ที่ใช้เป็นหลักก็คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

พันทิพา อุทัยสุข (2524) กล่าวว่า การจัดสอนซ่อมเสริมนั้นจะต้องมีการวินิจฉัยก่อนว่านักเรียนคนไหนมีความบกพร่องทางด้านใด อย่างไร ที่ผู้สอนจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือ วิธีที่นิยมใช้มีดังนี้ คือ

1. การสังเกตการเรียน เป็นการพิจารณาว่าผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนหรือไม่
2. การศึกษาเด็กเป็นรายกรณี โดยการศึกษาถึงความบกพร่องด้านต่าง ๆ
3. การทดสอบในชั้นเรียน โดยดูจากผลการเรียนของการสอบแต่ละครั้ง และความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน
4. การทดสอบอย่างละเอียด เป็นการหาข้อบกพร่องในการเรียนของผู้เรียนให้ตรงจุด ซึ่งโดยปกติควรใช้ข้อทดสอบมาตรฐาน แต่ในประเทศไทยแบบทดสอบชนิดนี้มีน้อยมาก ดังนั้น ผู้สอนอาจสร้างข้อสอบขึ้นเอง โดยพยายามให้ได้คำตอบอย่างชัดเจนถึงข้อบกพร่องของผู้เรียน
5. การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง เป็นการปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ของเด็ก ทั้งในด้านการเรียน และด้านอื่น ๆ

การวินิจฉัยข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนเพื่อจัดสอนซ่อมเสริม ผู้ที่มีหน้าที่วินิจฉัย คือ ครูผู้สอน ครูประจำชั้น หรือครูแนะแนว อาจจะทำกรวินิจฉัยอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ซึ่งมีวิธีการวินิจฉัยพอสรุปได้ดังนี้

1. การสังเกตนักเรียนในขณะที่เรียนและทำงาน
2. การตรวจแบบฝึกหัดและตรวจผลงาน
3. การดูผลการทดสอบจากการเรียนปกติในชั้นเรียน
4. การทดสอบแบบวินิจฉัยเพื่อหาข้อบกพร่องในการเรียนให้ตรงจุด
5. การประชุมปรึกษาร่วมกับนักเรียน
6. การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง
7. การศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี

2. การเตรียมการสอนซ่อมเสริม

2.1 การประสานงานผู้เกี่ยวข้องในการจัดสอนซ่อมเสริม

สมพร จินากุล (2529) ได้เสนอแนวทางการเตรียมการสอนซ่อมเสริม
ทักษะภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ไว้ดังนี้

1. ก่อนการสอนซ่อมเสริมทุกครั้ง ครูผู้สอนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอนซ่อมเสริม ควรได้ชี้แจงให้นักเรียน และถ้าทำได้ก็ควรชี้แจงให้ผู้ปกครองนักเรียนได้ทราบถึงประโยชน์ของการสอนซ่อมเสริม ซึ่งให้นักเรียนเห็นว่าการสอนซ่อมเสริมไม่ใช่การลงโทษ แต่เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนของนักเรียนเอง การชี้แจงนี้ครูอาจจะใช้สื่อที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้นักเรียนได้มองเห็นถึงความแตกต่างของการเรียนซ่อมเสริมกับการไม่ได้เรียนซ่อมเสริม เช่น การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เข้าเรียนซ่อมเสริมกับนักเรียนที่ไม่ได้เข้าเรียนซ่อมเสริม โดยจัดทำเป็นแผนภูมิแสดงความก้าวหน้าเป็นต้น

2. ฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอน ประสานงานกันในการจัดสอนซ่อมเสริม โดยฝ่ายวิชาการจัดประชุมครูเพื่อชี้แจงรายละเอียดของแผนงาน และการจัดทำแผนงานการสอนซ่อมเสริม การเตรียมการสอน โดยฝ่ายวิชาการขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น หมวดวิชา ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายวัดผล ฝ่ายวิชาการ กำหนดห้องสอน เวลาสอน ครูผู้สอน และรูปแบบของการจัดสอนซ่อมเสริมไว้ล่วงหน้า

ก่อนที่จะดำเนินการสอนซ่อมเสริม สิ่งที่โรงเรียนควรกระทำ คือ การประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสอนซ่อมเสริมที่สำคัญ ได้แก่ ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน

การประสานงานกับครูผู้สอน เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับหลักการ จุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินการสอนซ่อมเสริม

การประสานงานกับนักเรียนที่จะเข้ารับการสอนซ่อมเสริม เพื่อชี้แจงประโยชน์ของการสอนซ่อมเสริมและข้อบกพร่องในการเรียน

การประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อชี้แจงจุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริม ข้อบกพร่องในการเรียนของนักเรียน และขอความร่วมมือแก้ไขข้อบกพร่อง

2.2 การกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดสอนซ่อมเสริม

ครูผู้สอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดสำหรับการสอนซ่อมเสริม เพราะผลสัมฤทธิ์ของการสอนขึ้นอยู่กับบทบาทของครูเป็นสำคัญ

ศรียา - ประภัสร นิยมธรรม (2520) ได้กล่าวถึง ลักษณะของครูผู้สอนซ่อมเสริม ไว้หลายประการด้วยกัน คือ

1. ครูจะต้องฉลาดและเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน
2. ครูควรมีเจตคติ ความคิดเห็น และอารมณ์ ซึ่งจะช่วยเหลือมากกว่าที่จะยับยั้งการเรียนรู้ของนักเรียน
3. ครูควรมีความสามารถตัดสินว่าพฤติกรรมใด เป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมของนักเรียน เพื่อจะได้หาวิธีจัดเตรียมให้นักเรียนเกิดมีพฤติกรรมที่เหมาะสมเหล่านั้น
4. ครูควรมีความสามารถ ในการแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ
5. ครูควรมีความรู้ในด้านการเลือกแหล่งความรู้ ที่จะใช้ประโยชน์ในการสอน และข้อมูลที่จะใช้เป็นประโยชน์กับเด็กโดยตรง
6. ครูต้องมีความสามารถในการรวบรวม เรียบเรียง และแปลความข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมา เพื่อประกอบการตัดสินใจ
7. ครูควรมีความสามารถในการวางแผนการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ ที่จะช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการตามสมรรถวิสัยของเขา จนถึงขั้นเลือกอาชีพ

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2524) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ครูที่ทำหน้าที่สอนอยู่แล้วนั้นจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สอนซ่อมเสริม และเป็นผู้ที่เหมาะสมที่สุด ฝ่ายอื่น ๆ เช่น ครูแนะแนว หัวหน้าหมวดวิชา และฝ่ายวิชาการก็มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริม หรือดำเนินการสอนซ่อมเสริม ดังนั้นการวางแผนและดำเนินการสอนซ่อมเสริม จึงควรเป็นความร่วมมือกันระหว่างครูผู้สอน หัวหน้าหมวดวิชา ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายวัดผล นอกจากนี้แล้วผู้ที่อาจมาทำหน้าที่สอนซ่อมเสริมได้นั้นก็คือ เพื่อนนักเรียนด้วยกัน นักเรียน

ในระดับชั้นที่สูงกว่า วิทยาการประจำถิ่น และวิทยาการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับ การพิจารณาเห็นเหมาะสมของโรงเรียน หรือผู้สอนซ่อมเสริม

2.3 การกำหนดเวลาในการสอนซ่อมเสริม

การกำหนดเวลาในการสอนซ่อมเสริมนั้น ต้องกำหนดให้เหมาะสมกับสภาพ ความต้องการ วัย และระดับของผู้เรียน ครูต้องพยายามคำนึงถึงปัญหาของผู้เรียน และเวลา ที่ใช้ในการสอนต้องไม่มากหรือน้อยเกินไป

ศรียา - ประภัสร์ นิยมธรรม (2520) ได้เสนอว่า "การสอนซ่อมเสริม จะสอนสัปดาห์ละกี่ครั้งก็ได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหาของแต่ละบุคคล และในการสอนครั้งหนึ่ง ๆ ไม่ควรเกิน 1 ชั่วโมง และไม่ควรมีน้อยกว่า 15 นาที สมศักดิ์ สินธุระเวทย์ (2523) กล่าวว่า "เวลาที่ใช้ในการสอนซ่อมเสริมอาจใช้ชั่วโมงว่างตอนท้ายชั่วโมง นอกเวลาเรียน หรือวันหยุดก็ได้"

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2526) ได้เสนอแนะว่า

1. จัดตารางสอนเพื่อช่วยเหลือ ซึ่งอยู่ในดุลยพินิจของครู จะสอนตอนใด เวลาใด จะเป็นก่อนโรงเรียนเข้า ตอนพักกลางวัน ในเวลาเรียน หลังจากเลิกเรียนก็ได้ แต่ต้องระลึกร่วมว่าถ้านักเรียนเหนื่อยหรือเบื่อหน่ายการสอนซ่อมเสริมจะไม่ได้ผล

2. ควรสอนทุกวัน ใช้ระยะเวลา 30-40 นาที

2.4 การกำหนดสถานที่ที่ใช้สอนซ่อมเสริม

อำไพ สุจริตกุล (2516) ได้เสนอแนะว่า สถานที่ที่ใช้ในการสอนซ่อมเสริมของแต่ละโรงเรียนนั้น ย่อมแตกต่างกันไปตามขนาดของโรงเรียน สภาพความพร้อมของโรงเรียน และปัญหาของนักเรียน ในกรณีที่มีครูสอนน้อย และไม่มีครูสอนซ่อมเสริม โดยเฉพาะหน้าที่ในการสอนซ่อมเสริมก็มักจะตกอยู่กับครูประจำชั้น ในสภาพเช่นนั้นสถานที่ มักจะเป็นห้องเรียนปกติ หรือไม้ก็ห้องพักครู ในโรงเรียนใหญ่ ๆ ที่มีนักเรียนมาก และมีครูสอนซ่อมเสริมโดยเฉพาะ ก็สามารถจัดห้องพิเศษสำหรับการสอนซ่อมเสริมโดยเฉพาะได้ และในห้องดังกล่าว ก็อาจแบ่งเป็นศูนย์บริการต่าง ๆ โดยมีครูหรือผู้เชี่ยวชาญประจำอยู่ ดังนั้นสถานที่ในการสอนซ่อมเสริมจึงแตกต่างกันไปตามกำลังทรัพย์ของโรงเรียนอีกด้วย นอกเหนือ

ไปจากความพร้อมทางกำลังครู และอุปกรณ์ที่จำเป็น อย่างไรก็ตาม ควรคำนึงถึงบรรยากาศของห้องเรียน ต้องไม่ให้เครียดจนเกินไป และควรตั้งชื่อห้องเรียนเสียใหม่ เพื่อไม่ให้นักเรียนที่เข้าไปเรียนซ่อมเสริมในห้องดังกล่าวเกิดปมด้อย

2.5 การเตรียมแหล่งความรู้ และวัสดุอุปกรณ์

การเตรียมการเกี่ยวกับแหล่งความรู้ และวัสดุอุปกรณ์สำหรับการสอนซ่อมเสริม เป็นสิ่งที่โรงเรียนควรจัดเตรียมไว้ เพื่อให้ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้ศึกษาค้นคว้า และใช้เป็นสื่อสำหรับการสอน ซึ่ง สมพร จินากุล (2529) ได้เสนอแหล่งความรู้ และวัสดุอุปกรณ์ในการสอนซ่อมเสริมไว้ดังนี้

1. ห้องสมุดของสถาบันต่าง ๆ
2. วิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญ
3. ห้องปฏิบัติการทางภาษา
4. บทเรียนสำเร็จรูป แบบฝึกหัด
5. แหล่งความรู้ใกล้เคียง
6. เทปบันทึกเสียง เทปบันทึกภาพ ภาพยนตร์ สไลด์
7. เกมต่าง ๆ ภาพ

3. การดำเนินการสอนซ่อมเสริม

3.1 ขั้นตอนการสอนซ่อมเสริม

ศรียิวไล ดอกจันทร์ (2530) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการสอนซ่อมเสริมไว้ดังนี้

1. ช้อบภพร่องที่สำรวจพบ และจำนวนนักเรียนที่บภพร่องในแต่ละรายการสมมติฐานที่คิดว่าเป็นสาเหตุของความบภพร่อง จัดกลุ่มนักเรียนที่มีความบภพร่องและสมมติฐานตรงกัน
2. วัตถุประสงค์ในการแก้ไขซ่อมเสริม ในแต่ละกลุ่มเขียนไว้ให้ชัดเจนว่าจะแก้ไขหรือส่งเสริมทักษะด้านใด ให้ได้ถึงเกณฑ์ขั้นต่ำเท่าไร

3. กำหนดสื่อการสอนและกิจกรรมจากจุดประสงค์ที่วางไว้ ครูต้องคิดถึงอุปกรณ์หรือกิจกรรมที่จะช่วยให้บรรลุผลดังประสงค์ อาจจะเป็นแบบฝึกทักษะ บทเรียน โปรแกรม บทเรียนโมดูล แผ่นฝึกอ่าน เทปฝึกการฟัง ตัวอย่างการพูด แบบสอบ การสอนกลุ่มย่อย การสอนกันเอง การพบผู้ชำนาญ การค้นคว้า ฯลฯ

4. สร้างและรวบรวมสื่อการสอนที่ต้องใช้ตามแผน

5. กำหนดเวลาในการซ่อมเสริมอาจจะเป็นชั่วโมงสุดท้ายของแต่ละสัปดาห์ ให้นักเรียนแยกกันซ่อมเสริมตามแผนโดยเฉพาะของตน ซึ่งนักเรียนทราบจุดมุ่งหมายและวิธีการดีแล้วจากการวางแผนร่วมกัน

6. บันทึกผลพัฒนาการ การซ่อมเสริมเรื่องหนึ่ง ๆ แต่ละกลุ่มผ่านเกณฑ์หรือไม่ นักเรียนควรได้ทำบันทึกเอาไว้ อาจมีการทดสอบกันแบบสอบอิงเกณฑ์ที่จัดทำขึ้น ซึ่งคงต้องทดสอบซ้ำหลาย ๆ ครั้งเพื่อความเชื่อถือได้

7. นำผลการสอนซ่อมเสริมมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ต่อการเรียนการสอน การซ่อมเสริมไม่ควรจะทำตามระเบียบ เพื่อให้เป็นหลักสุตรนั้น แต่ควรมีคุณค่าต่อการเรียนด้วย บทเรียนกับบทซ่อมเสริมควรจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีผลกระทบต่อกัน นักเรียนจึงจะเห็นประโยชน์ของการซ่อมเสริม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การนำเอาความสำเร็จของการซ่อมเสริมมาช่วยนักเรียนให้เรียนดีขึ้นในเนื้อหาต่อไปได้เพียงไร

จากที่กล่าวข้างต้น พอจะสรุปเป็นขั้นตอนหลักในการสอนซ่อมเสริมได้ เป็น 4 ขั้นตอนคือ

1. การกำหนดจุดประสงค์การสอนซ่อมเสริม
2. การเตรียมบทเรียนในการสอนซ่อมเสริม
3. การนำเสนอบทเรียนในการสอนซ่อมเสริม
4. การประเมินผลการสอนซ่อมเสริม

3.2 วิธีการสอนซ่อมเสริม

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2523) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า การสอนซ่อมเสริมนักเรียนมีหลายวิธี ขึ้นอยู่กับสภาพของโรงเรียนว่า ควรจะเลือกวิธีใดจึงจะเหมาะสม หรืออาจจะเลือกหลาย ๆ วิธีก็ได้ เช่น

1. นักเรียนสอนกันเอง ในการสอนซ่อมเสริมผู้สอนอาจจะคัดเลือกนักเรียนเก่ง ช่วยสอนนักเรียนที่ยังไม่บรรลุจุดประสงค์ โดยให้ช่วยสอนตัวต่อตัว หรือสอนเป็นกลุ่มย่อย ข้อดีที่ให้นักเรียนสอนกันเองก็คือนักเรียนใช้ภาษาแบบเดียวกัน และยังทำให้ผู้ช่วยสอนสนใจการเรียนเพิ่มขึ้นเพราะต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้น
2. การสอนแบบตัวต่อตัว การสอนซ่อมเสริมแบบตัวต่อตัวระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียนเป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะผู้สอนสามารถเลือกใช้ถ้อยคำหรือวิธีการที่เหมาะสมกับนักเรียน สามารถจะชักจูงความสนใจของนักเรียนได้อย่างใกล้ชิด และสามารถสอนได้ตรงตามที่นักเรียนกำลังมีปัญหา
3. การสอนเป็นกลุ่มย่อย เพื่อความสะดวกควรจัดนักเรียนที่มีปัญหาเหมือน ๆ กันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ผู้สอนอาจจะใช้วิธีการสอน และให้งานสลับหมุนเวียนกันไปทีละกลุ่ม นักเรียนในแต่ละกลุ่มจะช่วยกันแก้ปัญหาความเข้าใจในบทเรียนซึ่งกันและกัน ร่วมมือซึ่งกันและกัน ไม่ทำให้ใครมีความรู้สึกมีปมด้อยหรือปมเด่น ผู้สอนนอกจากจะใช้ครูที่สอนประจำ แล้วก็อาจจะเปลี่ยนให้ผู้อื่นสอนแทนหรือหมุนเวียนกันก็ได้
4. แบบเรียนสำเร็จรูป ในกรณีที่ผู้สอนพบว่านักเรียนมีปัญหาในการเรียนบางเรื่องอาจจะใช้แบบเรียนสำเร็จรูปแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนเป็นสื่อในการเรียน โดยนักเรียนแต่ละคนจะต้องอ่าน ทำแบบฝึกหัด และตรวจคำตอบของตนเองในแบบฝึกหัดสำเร็จรูปนั้น
5. เขียนคำถามเอง โดยการมอบหมายให้นักเรียนอ่านบทเรียนแล้วเขียนคำถามจากบทเรียนนั้นลงบัตรคำ จากนั้นจึงเขียนคำตอบลงบนอีกด้านหนึ่ง เมื่อเขียนเสร็จแล้วนักเรียนจับคู่เพื่อฝึกหัดโดยถาม - ตอบ

6. ให้ทำกิจกรรมเพิ่มเติม ภายหลังจากการวินิจฉัยปัญหา ถ้าพบว่าผู้เรียน มีความเข้าใจแล้ว แต่สมควรได้รับการฝึกทักษะเพิ่มขึ้นอีกผู้สอนอาจใช้วิธีการมอบหมายงาน ให้ทำ เช่น ทำแบบฝึกหัดเพิ่มขึ้น

ลือชา สร้อยพาน (2525) ได้เสนอวิธีการจัดการสอนซ่อมเสริม ไว้ดังนี้คือ

1. การสอนแบบตัวต่อตัว การสอนแบบตัวต่อตัวระหว่างผู้เรียน และ ผู้สอนเป็นวิธีที่ได้ผลดีที่สุด ผู้สอนสามารถใช้คำอธิบายหรือวิธีการที่เหมาะสมกับผู้เรียน และสามารถสอนได้ตรงตามที่นักเรียนมีปัญหา

2. การสอนเป็นกลุ่มย่อย โดยจัดให้นักเรียนที่มีปัญหาเหมือนกันอยู่ใน กลุ่มเดียวกัน ไม่ควรเกิน 5 คน ผู้สอนอาจใช้วิธีการสอนและให้งานสลับหมุนเวียนกัน ไปที่ละกลุ่ม ข้อดีคือนักเรียนในแต่ละกลุ่มจะช่วยกันแก้ปัญหาความเข้าใจในบทเรียนซึ่งกัน และกัน ร่วมมือซึ่งกันและกัน ไม่ทำให้ใครมีความรู้สึกว่าจะเกิดปมด้อยหรือปมเด่น

4. การติดตามและการประเมินผลการจัดสอนซ่อมเสริม

การวัดและประเมินผล หลังจากการสอนซ่อมเสริมแล้ว ทำได้หลายวิธี เช่น การสังเกตใช้เพื่อดูความคล่องแคล่วในการปฏิบัติงาน การตรวจสอบผลงานจากงานที่ มอบหมายให้ทำ การสัมภาษณ์เพื่อทราบความคิดเห็น รายละเอียดหรือวิธีปฏิบัติงานและการ สอบข้อเขียน (กรมวิชาการ: 18) ซึ่งเป็นวิธีการที่นิยมใช้กันมากหลังจากการเรียนผ่านไป แล้ว เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนมีความเข้าใจ ความแม่นยำ แต่ก็ควรเป็นการสอบอย่าง สั้น ๆ ในเรื่องที่เป็นแก่นนั้น ครูสามารถเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือใช้มากกว่า 1 วิธี ตาม ความเหมาะสมของกิจกรรม และเนื้อหาที่ซ่อมเสริมเพื่อให้ได้ผลการวัดที่เชื่อถือได้ในเวลา อันสั้นที่สุด เท่าที่จะเป็นได้ และให้ได้ประสิทธิภาพที่สุดด้วย

การประเมินผลการสอนซ่อมเสริมดังกล่าวนี้ต้องขึ้นอยู่กับครูผู้สอนว่าจะเลือกใช้ วิธีใดจึงจะเหมาะสมกับสภาพของนักเรียนและกิจกรรมที่ได้กระทำ การประเมินผลที่ดีต้อง คำนึงถึงประสิทธิภาพที่จะได้รับและเวลาสั้นที่สุดเท่าที่จะทำได้ การประเมินผลการสอนซ่อม

เสริมเป็นวิธีการที่สำคัญที่ครูจะต้องกระทำอย่างจริงจัง ดังคำกล่าวของ ไนศาล หวังพานิช (2521 : 15) ที่ว่า "ครู นอกจากจะทำการสอนตามปกติแล้ว จะต้องมีการสอบเป็นระยะ ๆ เพื่อให้สามารถทราบว่านักเรียนคนใดเรียนรู้ช้า หรือเรียนไปได้ไม่ถึงระดับที่ต้องการ เพื่อให้ได้ปรับปรุงการสอนซ่อมเสริมให้มีประสิทธิภาพ

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2523: 49-53) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินผล ได้ถูกต้อง ดังนี้คือ

1. เพื่อศึกษาว่านักเรียนได้เรียนรู้ในเรื่องใดบ้าง ข้อมูลที่ได้จะช่วยให้การปรับปรุงการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้น เป็นการค้นหาข้อบกพร่องของนักเรียน แต่มิใช่เพื่อการเปรียบเทียบนักเรียนกับเพื่อน ๆ หรือเพื่อการให้ระดับคะแนน ลักษณะของแบบทดสอบวิธีฉฉฉฉที่ใช้ ถ้าต้องการให้เกิดคุณค่าควรเป็นการทดสอบสั้น ๆ ในระหว่างการสอนมากกว่าที่จะเป็นการทดสอบยาว ๆ เมื่อสิ้นสุดการสอนแต่ละหน่วย ควรทดสอบด้วยวิธีการทดสอบที่ใช้ในระหว่างสอน จะทำให้ครูทราบข้อบกพร่องของการเรียนรู้ในส่วนย่อย ๆ ก่อนที่นักเรียนจะไปเรียนในเรื่องใหญ่ ๆ

2. เพื่อศึกษาว่านักเรียนได้รู้สิ่งต่าง ๆ ก่อนที่จะเริ่มต้นเรียนหรือไม่ โดยใช้การทดสอบก่อนสอน ซึ่งจะให้ประโยชน์ดังนี้ คือ

2.1 ปกตินักเรียนมักจะรู้สึกเขารู้ทุกสิ่งทุกอย่าง การทดสอบนี้จะช่วยให้นักเรียนรู้สภาพที่แท้จริงของตน

2.2 นักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างในสิ่งที่เขารู้มาก่อนการสอน ถ้ามีการทดสอบก่อนสอน ครูสามารถจัดให้นักเรียนแต่ละคนได้เรียนตรงกับสิ่งที่เขาจะเริ่มต้น แทนที่จะให้นักเรียนทุกคนต้องมาเริ่มต้นเรียนจุดประสงค์ที่เหมือนกัน

2.3 ในบางครั้งนักเรียนจะรู้ในสิ่งต่าง ๆ ก่อนที่จะสอนเป็นอันมาก การทดสอบนักเรียนก่อนสอนจะทำให้ครูได้ข้อมูลที่มีคุณค่า สามารถตัดสินใจได้ถูกต้องและจัดกิจกรรมได้เหมาะสมกับนักเรียน

3. เพื่อศึกษาว่านักเรียนรู้ในสิ่งที่ครูคิดว่าควรรู้หรือไม่ ความรู้เป็นจำนวนมาก จะต้องมีการสะสม ดังนั้นก่อนเริ่มต้นการเรียนควรมีการตรวจสอบก่อน ถ้าพบว่านักเรียนขาดทักษะเบื้องต้นมาก่อนควรจัดให้เรียนซ่อมเสริม

4. เพื่อศึกษาว่านักเรียนจำสิ่งต่าง ๆ ที่เรียนได้หรือไม่ และพอที่จะเริ่มต้นเรียนในจุดประสงค์ใหม่หรือยัง โดยพิจารณาว่านักเรียนมีความรู้มาก่อนแล้วเพียงใด

5. เพื่อศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียน ข้อมูลที่ได้เหล่านี้จะมีประโยชน์อย่างมากในการจัดชั้นเรียน จัดนักเรียน ปรับเนื้อหาในบทเรียน การปฏิบัติของครูและการจัดวัสดุอุปกรณ์ในการสอนของครู

การประเมินผลเพื่อการวินิจฉัยทั้ง 5 ประการ ก่อนที่จะนำไปใช้ควรได้ศึกษาเพื่อให้เกิดความคิดเข้าใจที่แจ่มชัดเสียก่อน แต่อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอแนะที่ควรพิจารณา คือ ในการปรับปรุงการเรียนของนักเรียนแต่ละคน ควรได้มีการวางแผนก่อนว่าข้อมูลที่ต้องการคืออะไร จะเก็บข้อมูลอย่างไร ครูอาจได้ข้อมูลจากเพื่อนร่วมชั้นของนักเรียน นักเรียนชั้นอื่น พ่อแม่ ครูคนอื่น ๆ เป็นต้น ผู้ประเมินต้องพยายามแสวงหาข้อมูลให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

พันทิพา อุกัยสุข (2524) ได้กล่าวว่า เพื่อจะทราบว่าการจัดการสอนซ่อมเสริมที่กระทำอยู่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจเพียงใด และมีส่วนใดอีกบ้างที่จะต้องสอนเสริมใหม่ เมื่อมีการติดตามผลแล้วก็นำผลมาปรับปรุงการสอนซ่อมเสริมต่อไป วิธีการติดตามผลมีดังนี้

1. วัดความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน โดยเฉพาะในด้านที่เด็กมีความบกพร่อง โดยมีการวัดผลอย่างสม่ำเสมอเป็นระยะ ๆ
2. ตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียนในวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. ใช้การสังเกตเพื่อดูความสนใจในการเรียนของนักเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่ม และสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปว่าเป็นไปตามที่ต้องการหรือไม่เพียงใด

4. ใช้วิธีการสัมภาษณ์หรือใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินค่า กิจกรรมที่ใช้ น่าสนใจเพียงใด และได้ผลเป็นอย่างไร

5. การกำหนดห้องสอนซ่อมเสริมให้แน่นอนและเป็นการสะดวกแก่ครูผู้สอนที่จะสามารถตรวจติดตามผลได้

6. จัดให้มีสมุดบันทึกการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียน เพื่อครูที่ปรึกษาจะได้ตรวจสอบได้เป็นระยะ ๆ

7. จัดให้มีสมุดบันทึกการสอนซ่อมเสริมสำหรับครูแต่ละคน เพื่อหัวหน้าหมวดจะได้ติดตามผลการสอนได้สะดวก

การติดตามและประเมินผลการจัดสอนซ่อมเสริมถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและครูผู้สอนที่ต้องร่วมกันดำเนินการ เพื่อที่จะได้ทราบว่า การจัดสอนซ่อมเสริมของโรงเรียนได้ผลเพียงไร มีปัญหาและอุปสรรคอะไร จะได้ร่วมกันแก้ไขปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น

1. การตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียน โดยการทดสอบ สังเกต สัมภาษณ์ และตรวจผลงาน

2. การตรวจสอบหลักฐานการสอนซ่อมเสริม โดยพิจารณาจากบันทึกการสอนของครู

3. การเยี่ยมชมชั้นเรียนซ่อมเสริมอย่างสม่ำเสมอ โดยผู้บริหาร

4. การประชุมสรุปการสอนซ่อมเสริม โดยจัดประชุมร่วมระหว่างผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพการจัดสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนประถมศึกษายังมีการศึกษากันน้อย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาการสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสอนซ่อมเสริม โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ งานวิจัย

ที่ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดสอนซ่อมเสริม งานวิจัยที่ศึกษาผลจากการสอนซ่อมเสริม และงานวิจัยที่ศึกษาแนวทางและรูปแบบการสอนซ่อมเสริม

1. งานวิจัยที่ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดสอนซ่อมเสริม

วัฒนา ล่วงลือ (2523) ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาการจัดสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี" ผลการวิจัยพบว่า ครูประจำชั้นเป็นผู้จัดสอนซ่อมเสริมเองเป็นส่วนมาก โดยจัดสอนนอกเวลาเรียน ปัญหาที่ครูส่วนใหญ่และครูเห็นว่าเป็นปัญหามากที่สุด คือ ปัญหาด้านครูผู้สอนในส่วนที่เกี่ยวกับความสามารถในการสอน ส่วนปัญหาด้านนักเรียน ด้านการบริการ สื่อการเรียน และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและบริการต่าง ๆ ครูใหญ่และครูเห็นว่าเป็นปัญหาระดับปานกลาง

เขตการศึกษา 11 (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจสภาพการจัดและการสอนซ่อมเสริมของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 11 ปีการศึกษา 2523" ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่จัดสอนซ่อมเสริมนักเรียน
2. โรงเรียนที่มีการจัดสอนซ่อมเสริมยังปฏิบัติไม่ถูกต้องหลักการของการสอนซ่อมเสริม
3. โรงเรียนไม่ทราบแนวปฏิบัติในการจัดสอนซ่อมเสริม

อุไทยวรรณ พูลทวี (2526) ได้ศึกษาเรื่อง "เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสังคมศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 8" ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษาที่ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นตรงกันในระดับปานกลาง คือ ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร ปัญหานักเรียน ปัญหาการวางแผนการสอนซ่อมเสริม เทคนิควิธีสอน และการใช้สื่อการเรียนการสอน ส่วนปัญหาที่ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นแตกต่างกัน โดยผู้บริหารเห็นว่า เป็นปัญหาในระดับน้อย แต่ครูเห็นว่าเป็นปัญหาในระดับปานกลาง คือ ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหาร ครูผู้สอนซ่อมเสริม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซ่อมเสริม การวัดและประเมินผล และปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการเรียนการสอนซ่อมเสริม เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็น

เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนซ่อมเสริมระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอน พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ในปีเดียวกัน บุญโชติ เจริญกุล (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 3" พบว่า ผู้บริหาร ผู้สอน และผู้สนับสนุนการสอนส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการสอนซ่อมเสริมในระดับน้อยที่สุด ทางด้านสภาพการจัดและปัญหาการเรียนซ่อมเสริม พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการสอนซ่อมเสริมของผู้บริหาร ผู้สอน และผู้สนับสนุนการสอนในทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเป็นผู้จัดการสอนซ่อมเสริมมากที่สุด ส่วนจุดประสงค์ในการสอนซ่อมเสริม จัดการสอนเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนบทเรียนใหม่มากที่สุด รองลงมาได้แก่ เพื่อให้นักเรียนสอบแก้ตัว วิธีสำรวจข้อบกพร่องของผู้เรียนจะดูจากการสอบระหว่างภาคและปลายภาคมากที่สุด และการประเมินผลใช้วิธีการตรวจผลงานมากที่สุด

ประทีป วุฒิรัตน์โกวิท (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาการจัดการสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนประถมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2" ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการสอนซ่อมเสริมในเรื่องการวินิจฉัยข้อบกพร่องของผู้เรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ให้ฝ่ายวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ครูผู้สอนวินิจฉัยข้อบกพร่องของผู้เรียนด้วยการพิจารณาจากผลการทดสอบ และฝ่ายสนับสนุนการสอนให้ข้อมูลสภาพและปัญหาของนักเรียนแต่ละคน เรื่องการดำเนินการจัดการสอนซ่อมเสริม โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการสอนซ่อมเสริมในคาบเวลาสอนซ่อมเสริม กำหนดจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ บุคลากรที่สอนคือครู อาจารย์ที่สอนแต่ละหมวดวิชาเป็นผู้สอนเอง ใช้ห้องเรียนปกติเป็นสถานที่สอนซ่อมเสริม ระยะเวลาที่สอนสัปดาห์ละ 1 คาบ และใช้วิธีการสอนรวมทั้งชั้นไม่แบ่งกลุ่ม และเรื่องการประเมินผลการสอนซ่อมเสริม โรงเรียนส่วนใหญ่ประเมินผลการสอนซ่อมเสริมด้วยวิธีการตรวจผลงานนักเรียน

2. ปัญหาการจัดสอนซ่อมเสริม ในเรื่องการวินิจฉัยข้อบกพร่องของผู้เรียน ปัญหาที่พบ คือ เอกสารที่เกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมที่ศึกษาด้วยตนเองมีไม่เพียงพอ เรื่อง การดำเนินการจัดสอนซ่อมเสริม ปัญหาที่พบ คือ นักเรียนขาดความสนใจที่จะเข้ารับการ สอนซ่อมเสริม ครู อาจารย์บางคนมีงานในหน้าที่รับผิดชอบและงานพิเศษมากเกินไป และ เรื่องการประเมินผลการสอนซ่อมเสริม ปัญหาที่พบคือ รูปแบบในการให้ทุกฝ่ายร่วมมือกัน การประเมินการสอนซ่อมเสริมยังไม่ชัดเจน ครูผู้สอนขาดทักษะในการสร้างเครื่องมือ

2. งานวิจัยที่ศึกษาผลจากการสอนซ่อมเสริม

จินนาภา สิตบุตร (2521) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซ่อมเสริม วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีการทดสอบย่อย และ ไม่มีการทดสอบย่อย โดยแบ่งกลุ่มนักเรียนที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มควบคุม แล้วให้เรียนจากบทเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลปรากฏว่า กลุ่มทดลองที่ 1 ซึ่ง มีการสอบย่อยมีผลการเรียนซ่อมเสริมคณิตศาสตร์สูงกว่ากลุ่มทดลองที่ 2 ที่ไม่มีการสอบย่อยที่ ระดับนัยสำคัญ .05 และสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่สอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

พนิดา นิลรัฐอมรชัย (2528) ได้ศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ (ค 014) ของนักเรียนกลุ่มอ่อน ระหว่างกลุ่มที่เรียนเสริมจากครู กับกลุ่มที่เรียนเสริมจากเพื่อน ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการ เรียนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2527 โรงเรียนเทพศิรินทร์ จำนวน 6 ห้องเรียน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองสอนเสริมโดยเพื่อนนักเรียน อีกกลุ่มหนึ่ง เป็นกลุ่มควบคุม ซึ่งสอนเสริมโดยครู ดำเนินการทดลองสอนเสริมสัปดาห์ละ 1 คาบ รวม ทั้งหมด 12 คาบ ตลอดภาคการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ (ค 014) ของนักเรียนกลุ่มอ่อน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างกลุ่มที่เรียนเสริมจากครูกับ กลุ่มที่เรียนเสริมจากเพื่อนนักเรียนไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

พิจารณา พิเศษศิลป์ (2529) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซ่อมเสริมวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ระหว่างกลุ่มที่เรียน โดยใช้ชุดการเรียนการสอนรายบุคคลกับกลุ่มที่เรียนจากเพื่อน ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ จำนวน 60 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองที่เรียนซ่อมเสริมจากเพื่อน ดำเนินการสอนตามเอกสารแนะแนวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นผู้ควบคุม อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุมที่เรียนซ่อมเสริมโดยใช้ชุดการเรียนการสอนรายบุคคล ใช้เวลาทำการสอนซ่อมเสริมในชั่วโมงช่วยเสริมและตอนพักเที่ยง รวมทั้งหมด 12 คาบ ใน 8 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซ่อมเสริมวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกลุ่มที่เรียนซ่อมเสริมจากเพื่อนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนการสอนรายบุคคลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. งานวิจัยที่ศึกษาแนวทางและรูปแบบการสอนซ่อมเสริม

สายใจ เกตุชาญวิทย์ (2527) ได้ศึกษาเรื่อง "การนำเสนอแผนงานการสอนซ่อมเสริมทักษะภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" ผลการวิจัยพบว่า หลักการสอนซ่อมเสริมที่ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และครูภาษาไทย มีความเห็นสอดคล้องกันในระดับมาก คือ ไม่ให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นการลงโทษที่ต้องเรียนซ่อมเสริม สอนซ่อมเสริมทั้งนักเรียนเก่งและนักเรียนที่เรียนอ่อน และช่วยให้นักเรียนแก้ปัญหาได้อย่างสบายใจ จุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริมก็เพื่อช่วยให้นักเรียนใช้ภาษาไทยได้ดีขึ้น ตามขีดความสามารถของตนเอง กิจกรรมที่ใช้สอนคือ ให้นักเรียนทบทวนอย่างสม่ำเสมอ ให้นักเรียนไปศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง ท่องบทหรือกรอกรอง มีการเฉลยแบบฝึกหัดและแบบทดสอบ โดยฝ่ายวิชาการกำหนดห้องสอนและเวลาที่ใช้ เวลาที่สอนคือ ครั้งละ 1 คาบ (50 นาที) ประเมินผลด้วยการทดสอบตรวจงาน และประเมินผลเมื่อเรียนซ่อมเสริมเสร็จแล้ว

สมพร จินากุล (2529) ได้ศึกษาเรื่อง "การนำเสนอแนวทางการสอนซ่อมเสริมทักษะภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" ผลการวิจัยพบว่า หลักการสอนซ่อมเสริมทักษะภาษาอังกฤษที่ผู้บริหารโรงเรียน ครูภาษาอังกฤษ และศึกษานิเทศก์ เห็นด้วยในระดับมาก คือ ให้นักเรียนเห็นว่าการสอนซ่อมเสริมไม่ใช่การลงโทษ จุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริมเพื่อสอนซ่อมให้กับนักเรียนที่มีข้อบกพร่องในการเรียนภาษาอังกฤษให้ผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการ และกิจกรรมการจัดสอนซ่อมเสริมเห็นว่า ควรให้ผู้สอนซ่อมเสริมเป็นครูภาษาอังกฤษ ระยะเวลาในการเตรียมและวางแผนการสอนซ่อมเสริมควรมีการเตรียมและวางแผนการสอนซ่อมเสริมไว้ล่วงหน้าทุกครั้ง ขั้นตอนการสอนซ่อมเสริมเห็นว่า ควรดำเนินการดังนี้ ครอบคลุมความรู้เดิมที่จำเป็นต่อการสอนซ่อมเสริม นักเรียนออกคำสั่งเป็นภาษาอังกฤษ นักเรียนอ่านในใจแล้วสรุปใจความสำคัญ หรือตอบคำถาม นักเรียนเติมบทสนทนาจากภาพหรือเหตุการณ์ที่กำหนดไว้ และเห็นว่าควรประเมินผลการสอนซ่อมเสริมโดยใช้แบบทดสอบ

สุวิมล อร่ามพูนทรัพย์ (2531) ได้ศึกษาเรื่อง "รูปแบบการสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมในรูปแบบของการสอนซ่อมมากกว่าการสอนเสริม การจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมยังไม่เป็นระบบ ขาดการวางแผนการจัดกิจกรรม ขาดการติดตามผลอย่างเป็นระบบ ในระดับรายวิชามุ่งสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นสำคัญ และสอนเน้นในเนื้อหาที่นักเรียนไม่เข้าใจเป็นหลัก

ปัญญา ฤทธิ์สุข (2533) ได้ศึกษาเรื่อง "การนำเสนอแนวทางการจัดสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดอุทัยธานี" ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดสอนซ่อมเสริม พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายการจัดสอนซ่อมเสริมเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและปัญหาในการเรียนของนักเรียน ดำเนินการวินิจฉัยข้อบกพร่องของนักเรียนเป็นขั้นตอนแรกของการจัดสอนซ่อมเสริม โดยผู้บริหารโรงเรียนและครู

ผู้สอนร่วมกันวินิจฉัยด้วยวิธีการสังเกต มีการประชุมครูเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสอน
 ช่อมเสริม ดำเนินการสอนช่อมเสริม โดยครูประจำชั้น สถานที่ที่ใช้สอนช่อมเสริม ได้แก่
 ห้องเรียนปกติ กำหนดจุดประสงค์การสอนช่อมเสริม โดยยึดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่นักเรียน
 ไม่ผ่านเกณฑ์ จัดสอนนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยการให้ทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติม และประเมินผล
 ด้วยการตรวจผลงานที่มอบหมายให้นักเรียนทำ และทดสอบความก้าวหน้าในการเรียนของ
 นักเรียนเป็นระยะ ติดตามและประเมินผลโดยผู้บริหารโรงเรียน ตรวจสอบบันทึกการสอน
 ของครูผู้สอน

2. ปัญหาการจัดสอนช่อมเสริม ส่วนใหญ่พบว่า ปัญหาในการวินิจฉัยข้อบกพร่อง
 ของนักเรียน ได้แก่ ไม่มีเครื่องมือตรวจสอบข้อบกพร่องของนักเรียน ปัญหาในการเตรียม
 การสอนช่อมเสริม ได้แก่ ครูผู้สอน ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ และวิธีดำเนิน
 การสอนช่อมเสริม และไม่มีเวลา เนื่องจากมีหน้าที่อื่น ๆ นอกเหนือจากการสอนมาก ปัญหา
 ในการดำเนินการสอนช่อมเสริม ได้แก่ ครูผู้สอน มีความรู้และความเข้าใจในการกำหนด
 จุดประสงค์การสอนช่อมเสริมไม่เพียงพอ ครูใช้เทคนิคและวิธีการสอนไม่แตกต่างจากการ
 สอนปกติ ปัญหาในการติดตามและประเมินผลการจัดสอนช่อมเสริม ได้แก่ ไม่ได้จัดทำ
 โครงการติดตามผลการสอนช่อมเสริม

3. แนวทางการจัดสอนช่อมเสริมที่น่าเสนอ ประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 1) หลักการจัดสอนช่อมเสริม ได้แก่ การวินิจฉัยข้อบกพร่องและปัญหาในการเรียนของ
 นักเรียนแต่ละคนก่อนจัดสอนช่อมเสริม การชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจจุดมุ่งหมาย และเห็น
 ประโยชน์ของการจัดสอนช่อมเสริม จัดสอนช่อมเสริมให้เหมาะสมกับนักเรียน การสอนต้อง
 เริ่มจากสิ่งที่นักเรียนเรียนรู้แล้ว ไปหาสิ่งที่ยังไม่รู้ กระตุ้นและส่งเสริมให้กำลังใจแก่นักเรียน
 ให้นักเรียนทราบผลความก้าวหน้าในการเรียนของตนเอง และประเมินผลการสอนช่อมเสริม
 อย่างสม่ำเสมอ
- 2) จุดมุ่งหมายการจัดสอนช่อมเสริม ได้แก่ เพื่อให้ นักเรียนค้นพบ
 ข้อบกพร่องในการเรียนของตนเองเพื่อช่วยแก้ปัญหาในการเรียนและข้อบกพร่องตามจุดประสงค์
 การเรียนรู้ เพื่อช่วยนักเรียนที่เรียนช้า ให้สามารถเรียนได้ทันเพื่อน เพื่อให้ นักเรียนมีเจตคติ
 ที่ดีต่อการเรียนและมีกำลังใจในการเรียนต่อไป เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ
 นักเรียน โดยส่วนรวมให้สูงขึ้น และเพื่อให้การเรียนการสอน บรรลุตามจุดมุ่งหมายของ
 หลักสูตร
- 3) ขั้นตอนดำเนินการจัดสอนช่อมเสริม ได้แก่ การวินิจฉัยข้อบกพร่องของนักเรียน

การเตรียมการสอนซ่อมเสริม การดำเนินการสอนซ่อมเสริมและการติดตามและประเมินผล
การจัดสอนซ่อมเสริม

ปัญหาการจัดสอนซ่อมเสริม

กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา (2524) ได้สรุปปัญหาการจัดสอนซ่อมเสริม
ที่น่าจะเกิดขึ้นในโรงเรียน พร้อมกับเสนอแนวทางแก้ปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาทางด้านการบริหาร ขาดการติดต่อประสานงานของผู้บริหารโรงเรียน
ฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวดวิชา ซึ่งอาจจะเป็นเพราะ

1.1 ฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวดวิชาไม่รู้จะดำเนินการอย่างไร พูดย้ำแจ่ม
แนะนำอะไรกับครูที่สอนไม่ได้ชัดเจนจึงปล่อยปละละเลย

1.2 ผู้บริหารไม่รู้ ไม่เข้าใจ ไม่สนใจในการดำเนินการเรื่องนี้
การแก้ปัญหาทางด้านการบริหาร ผู้บริหารฝ่ายวิชาการตลอดจนหัวหน้าหมวดวิชา
ควรจะได้ศึกษาและทำความเข้าใจในหลักสูตรอย่างละเอียดถี่ถ้วน ร่วมกันวางแผนการ
ดำเนินการจัดสอนซ่อมเสริมในโรงเรียน ผู้บริหารหรือฝ่ายวิชาการควรจะได้ให้ความกระจ่าง
ในวิธีดำเนินงานจัดสอนซ่อมเสริม และติดตามประเมินผลการสอนซ่อมเสริมที่จัดขึ้น

2. ปัญหาด้านวิชาการ

2.1 ครูผู้สอนเห็นว่า ตนทำการสอนมากแล้ว การสอนซ่อมเสริมเป็นการ
เพิ่มภาระให้มากขึ้น ทำให้จิตใจไม่อยากจะเสียสละ

2.2 ครูผู้สอนไม่เข้าใจ ไม่ยอมรับความจำเป็นของการสอนซ่อมเสริม
ยังฝังใจอยู่กับวิธีการสอนเก่า ๆ ซึ่งครูผู้สอนมีความสะดวกสบาย ไม่ต้องสนใจอะไรในตัว
นักเรียน และผลที่จะเกิดขึ้นแก่นักเรียน

2.3 นักเรียนให้ความสนใจน้อย ไม่เข้าเรียนซ่อมเสริม

การแก้ปัญหาด้านวิชาการ

1. เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่ฝ่ายวิชาการ ตลอดจนหัวหน้าหมวด
วิชาจะต้องชี้แจงให้ครูผู้สอนเข้าใจในหลักสูตร และมองเห็นความจำเป็นของการสอนซ่อม
เสริม ชี้แนะให้เห็นความแตกต่างของนักเรียนในการรับรู้ ในการทำความเข้าใจให้เห็นผล
เสียหายที่จะเกิดขึ้น เมื่อปล่อยให้ นักเรียนเรียนโดยบางคนรู้เรื่องบางคนไม่รู้ ไม่เข้าใจ
อะไรเลย และพยายามปลุกใจให้ครู อาจารย์มีน้ำใจเสียสละ เพื่อนักเรียน

2. จัดให้มีการแนะนำความรู้ทางด้านเทคนิคการประเมินผล การนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ ให้ครูสามารถประเมินผลได้โดยวิธีง่าย ๆ แบบต่าง ๆ เช่น การสังเกต การตั้งคำถาม การทดสอบย่อย เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

3. ชี้แนะแนวคิดวิธีการสอนซ่อมเสริมให้ครูผู้สอนได้เข้าใจ และนำไปปฏิบัติในการสอนซ่อมเสริม

4. ครูผู้สอนควรจะได้นำเทคนิคใหม่ ๆ ทางด้านการสอนมาสอนซ่อมเสริม เพื่อสร้างความสนใจของนักเรียน และเป็นการทำให้นักเรียนสนใจเข้าใจง่ายขึ้น ไม่เบื่อหน่าย

5. ฝ่ายบริหาร ฝ่ายวิชาการ ตลอดจนหัวหน้าหมวดวิชาให้ความช่วยเหลือ แนะนำเอาใจใส่ดูแลทั้งครูผู้สอนและนักเรียนให้ดำเนินการเรียนการสอนซ่อมเสริมอย่างสม่ำเสมอ

3. ปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ เวลา ห้องเรียนไม่เพียงพอ ปัญหาโรงเรียนพลัดเดียว และสองพลัด

การแก้ปัญหาด้านสถานที่ เวลา

1. ในกรณีที่โรงเรียนมีการเรียนพลัดเดียว การจัดการสอนซ่อมเสริมอาจจัดไว้ในตารางสอนหรือในชั่วโมงที่จัดให้นักเรียนพบครูที่ปรึกษา หรือในช่วงเวลาพักกลางวัน หรือตอนท้ายของชั่วโมงก็อาจทำได้ ขึ้นอยู่กับสภาพของโรงเรียนและความสะดวก เวลาที่ใช้สอนไม่จำเป็นที่จะต้องครบ 1 คาบ ใน 1 ครั้ง อาจเป็น 15 นาที 30 นาที หรือ 50 นาที ก็ได้ แต่ต้องครบ 1 คาบ ตามหลักสูตรกำหนดเอาไว้

สถานที่เรียนถ้าจัดตามตารางสอนก็ต้องมีห้องเรียน แต่ถ้านักเรียนในแต่ละกลุ่มมีน้อยก็ไม่จำเป็นต้องใช้ห้องเรียน โดยอาจพานักเรียนไปนั่งเรียนใต้ร่มไม้หรือบริเวณใดที่เห็นว่าเหมาะสม การจัดการสอนในโรงเรียนพลัดเดียวอาจมีวิธีการซ่อมเสริมที่แตกต่างกันไปบ้าง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความพร้อมของบุคลากร ห้องเรียน และสภาพของโรงเรียนนั้น ๆ ด้วย

2. ในกรณีเป็นโรงเรียนสองพลัดอาจดำเนินการจัดแบบโรงเรียนพลัดเดียวก็ได้ ถ้ามีห้องเรียนมากพอ แต่ถ้าขาดห้องเรียนก็อาจจัดโดยให้นักเรียนรอบเข้าไปเรียนซ่อมเสริมในรอบบ่าย และนักเรียนรอบบ่ายไปเรียนซ่อมเสริมในตอนเช้า ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความพร้อมของบุคลากร ห้องเรียน และสภาพของโรงเรียนนั้นเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ สุวิมล อร่ามพลทรัพย์ (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "รูปแบบการสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร" พบว่า

รายการปัญหาที่กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มหัวหน้าหมวด ครูผู้สอน ในโรงเรียนประสิทธิภาพต่ำ รับรู้ว่าเป็นปัญหาในระดับที่มากกว่าในโรงเรียนประสิทธิภาพสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ

1. การจัดสรรงบประมาณในการสอนซ่อมเสริม
2. การสนับสนุนของฝ่ายบริหารต่อการจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริม
3. วุฒิทางการศึกษาของครูผู้ทำหน้าที่สอนซ่อมเสริม
4. การติดตามผลการสอนซ่อมเสริม
5. การนำผลจากการประเมินการสอนซ่อมเสริมมาใช้เพื่อปรับปรุงการเรียน

การสอน

6. ความร่วมมือระหว่างครูในการสอนซ่อมเสริม
7. กิจกรรมพิเศษในโรงเรียนกับคุณภาพการสอนซ่อมเสริม
8. สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปในโรงเรียนกับการสอนซ่อมเสริม

รายการปัญหาที่กลุ่มผู้บริหารในโรงเรียนประสิทธิภาพต่ำรับรู้ว่าเป็นปัญหาในระดับมากกว่าในโรงเรียนประสิทธิภาพสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1. การสำรวจความต้องการของนักเรียนเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริม
2. ความรู้ ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริม
3. ความสามารถในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนในการสอนซ่อมเสริม
4. ความสามารถในการสร้างข้อสอบเพื่อวัดและประเมินผลการเรียนซ่อมเสริม
5. การเกิดปมด้อยของนักเรียนเมื่อเรียนซ่อมเสริม
6. ความเหมาะสมของอาคารสถานที่ที่ใช้ในการสอนซ่อมเสริม
7. ความเข้าใจของผู้ปกครองต่อการสอนซ่อมเสริม

รายการปัญหาที่กลุ่มหัวหน้าหมวด/ครูผู้สอนในโรงเรียนประสิทธิภาพต่ำ ระบุว่า เป็น ปัญหาในระดับที่มากกว่าในโรงเรียนประสิทธิภาพสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ

1. การจัดเวลา สถานที่ และสื่อการเรียนการสอนในการสอนซ่อมเสริม
2. การสนับสนุนให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริม
3. การให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการสอนซ่อมเสริม
4. การติดตามผลการจัดสอนซ่อมเสริมของฝ่ายบริหาร
5. ทักษะคติของครูต่อการสอนซ่อมเสริม
6. ความสามารถของครูในการจัดทำโครงการและแผนการสอนซ่อมเสริม
7. ความสามารถในการจัดเวลาและเนื้อหาในการสอนซ่อมเสริม
8. ความสามารถในการกระตุ้นและให้กำลังใจแก่นักเรียนที่ต้องเรียนซ่อมเสริม
9. แหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมในโรงเรียนเพื่อการสอนซ่อมเสริม
10. การบริการและความสะดวกในการใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อการสอนซ่อมเสริม
11. ขาดเครื่องมือวัดในเชิงวินิจฉัยนักเรียนเป็นรายบุคคล
12. ความร่วมมือ การสนับสนุนของผู้ปกครองในการจัดสอนซ่อมเสริม

งานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นส่วนใหญ่เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการจัดสอนซ่อมเสริม มีบางส่วนมุ่งศึกษาผลการทดลองจากการจัดสอนซ่อมเสริม และอีกส่วนหนึ่งเป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาแนวทาง และรูปแบบการสอนซ่อมเสริม ซึ่งผลการวิจัยพอสรุปได้ว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการสอนซ่อมเสริมในเรื่องครูมีภาระงานสอนและงานพิเศษมาก ครูยังไม่เข้าใจในเทคนิคหรือวิธีการในการสอนซ่อมเสริม ขาดคำแนะนำในเชิงเทคนิคและวิธี นักเรียนไม่เห็นคุณค่าหรือความสำคัญของการสอนซ่อมเสริม และโรงเรียนเน้นการสอนซ่อมเสริม เพื่อให้นักเรียนผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้

จากการศึกษา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ แสดงให้เห็นว่าการสอนซ่อมเสริมจำเป็นมากในการเรียนการสอนทุกระดับ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษาตอนต้น ๆ เพราะเมื่อเด็กเริ่มฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ก็ควรฝึกให้ถูกต้องจริง ๆ อันจะมีผลต่อการเรียนของเด็กในภายหลัง การจัดสอนซ่อมเสริม เป็นวิธีการที่จะช่วยแก้ไขข้อบกพร่องและเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ผู้เรียน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ซึ่งครูผู้สอนจำเป็นต้องเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนของตนด้วย ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย